

А. Д. Осипчук

СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ

**Навчально-методична розробка курсів
бакалаврського та магістерського рівнів**

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ"
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНИХ НАУК І СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА СОЦІОЛОГІЇ

СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ

**Навчально-методична розробка курсів
бакалаврського та магістерського рівнів**

**Автор-укладачка
Анна Дмитрівна Осипчук**

Київ - 2015

УДК 316.1+316.2
ББК 60.51

Рецензенти:

Головаха Євген Іванович, доктор філософських наук, професор, заступник директора Інституту соціології НАН України з наукових питань, голова відділу методології та методів Інституту соціології НАН України

Кутуєв Павло Володимирович, доктор соціологічних наук, професор, завідувач кафедри соціології, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

Оксамитна Світлана Миколаївна, доктор соціологічних наук, професор, декан факультету соціальних наук та соціальних технологій Національного Університету "Києво-Могилянська академія"

Рекомендовано до друку Вченою радою Національного університету "Києво-Могилянська академія", протокол № 34 від 10 грудня 2015 р.

О-74 Осипчук А. Д.
Сучасні соціологічні теорії: Навчально-методична розробка курсів бакалаврського та магістерського рівнів / Автор-укладачка: А. Д. Осипчук. - К. 2015.

ISBN 978-617-676-092-4

Навчально-методичну розробку курсів здійснено для покращення опанування студентами дисциплін з сучасних соціологічних теорій, зокрема "Вступ до сучасних соціологічних теорій" на бакалаврському рівні та "Сучасних соціологічних теорій" на магістерському, зміст та проблематика яких є ключовими для формування соціологічного бачення у студентів та їх подальшої професійної та науково-дослідної роботи. У навчальному виданні окреслено основні концептуальні засади сучасних соціологічних теорій, специфіку сучасного розвитку теоретичної соціології в порівнянні з класичним етапом, викладено зміст її найбільш впливових підходів (умовно від 70-х років ХХ ст.), здійснено систематизацію сучасних соціологічних та соціальних теоретичних концепцій. Також наведено перелік рекомендованих першоджерел та критичних оглядів до кожної з них для кращого набуття студентами комплексного уявлення про кожен із підходів та про специфіку соціологічного теоретизування загалом. Передбачається, що студенти зможуть використовувати концептуальний та методологічний апарат новітніх соціальних теорій в історико-соціологічному й теоретичному аналізі. Окрема увага приділяється формуванню звички аналітичного та критичного мислення та практичному застосуванню набутих знань (теоретичних концепцій) до аналізу актуальних проблем. Для цього з кожної теми пропонується низка питань для обговорення, наведено приклади письмових та творчих завдань для закріплення вивченого матеріалу, що поєднують різні методи навчання.

Навчально-методична розробка курсу розрахована на студентів соціологічних спеціальностей, викладачів соціологічних дисциплін вищих навчальних закладів та всіх зацікавлених у розумінні особливостей соціологічного теоретизування та сучасних соціальних і соціологічних теорій, їх розвитку та застосування.

ББК 60.51

© А. Д. Осипчук, 2015

© Національний Університет
"Києво-Могилянська Академія", 2015

ISBN 978-617-676-092-4

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ОСНОВНІ ФОРМИ РОБОТИ ТА КОНТРОЛЮ	8
РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ (есе, стаття, коментарі-відгуки) з проблематики курсу	14
ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТА ТВОРЧИХ ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ	18
ОРІЄНТОВНИЙ РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН БАКАЛАВРСЬКОГО КУРСУ "Вступ до сучасних соціологічних теорій"	22
ОРІЄНТОВНИЙ РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МАГІСТЕРСЬКОГО КУРСУ "Сучасні соціологічні теорії"	46
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ	68

ВСТУП

Курси з сучасних соціологічних теорій мають на меті вивчення основних концептуальних засад сучасних соціологічних теорій, специфіки сучасного розвитку теоретичної соціології в порівнянні з класичним етапом, ознайомлення зі змістом найбільш впливових ідей сучасної соціології та соціальної теорії (умовно від 70-х років XX ст.), зокрема світ-системного аналізу, теорії комунікативної дії, структуралізму та пост-структуралізму (К. Леві-Стросс, Р. Барт, Л. Альтюсер, М. Фуко), неофункціоналізму, системної теорії (Н. Луман), теорій синтезу (Н. Еліас, П. Бурдьє, Е. Гідденс), концепцій "постмодерністської" соціології та соціології доби постмодерну, мета-підходів. Також вивчаються погляди представників логічного позитивізму та пост-позитивізму (К. Поппер, Т. Кун, І. Лакатос) на методологію та розвиток науки й теоретичного знання. В рамках курсу здійснено систематизацію сучасних соціологічних теоретичних концепцій та соціологічної проблематики.

Окремо слід зауважити, що викладання курсу на магістерському рівні передбачає розширення його часових рамок та включення основних соціологічних теорій від закінчення "класичної доби" - тобто огляд основних теорій дії, немарксистських підходів та критичної теорії від 30-х років XX ст, основних концепцій мікросоціології, а саме символічного інтеракціонізму, теорій обміну, феноменологічної соціології А. Шютца, етнометодології Г. Гарфінкеля, фрейм-аналізу І. Гофмана.

У запропонованій методологічній розробці розглянуті мета й основні завдання курсів з соціологічної теорії, основні форми

контролю, які доречно використовувати, рекомендації до написання й оцінки письмових робіт та презентацій, рекомендації до оцінки виступів і коментарів на семінарських заняттях. Також послідовно пропонуються орієнтовні робочі плани бакалаврського та магістерського курсів з сучасних соціологічних теорій, наводиться рекомендована література (насамперед, першоджерела та вибрані критичні огляди й статті). Наприкінці наведено перелік питань для підготовки до іспиту.

Мета курсу з сучасних соціологічних теорій полягає у формуванні та розширенні уявлення студентів про основні напрямки сучасного соціологічного теоретизування, зміст і специфіку найбільш впливових сучасних соціальних і соціологічних теорій та про перспективи їх подальшого розвитку. На магістерському рівні метою курсу є поглиблення цих уявлень студентів. Здійснюється систематизація теоретичних концепцій та соціологічної проблематики. Систематизується знання про основні теоретичні припущення сучасної соціологічної теорії та пов'язаних дисциплін.

Окрема увага приділяється поглибленню звички аналітичного та критичного мислення та застосуванню теоретичних концепцій до аналізу актуальних соціальних феноменів та проблем.

Основні завдання курсу:

- Сформувати у студентів уявлення про основні теоретичні припущення сучасної соціологічної теорії та пов'язаних дисциплін (соціальна філософія, політична теорія, філософія та методологія соціальних наук).
- Систематизувати знання студентів з класичних та сучасних соціологічних і соціальних теорій.
- Розвинути у студентів здатність бачити зв'язки між різними поняттями, теоріями та напрямками.
- Навчити використовувати концептуальний апарат новітніх соціальних теорій в історико-соціологічному і теоретичному аналізі.
- Сприяти студентам у виробленні навичок аналізу й систематизації матеріалу, критичного мислення.

Досягненню мети та ефективному виконанню завдань вивчення курсу підпорядковано його логіку побудови, зміст та структуру програми та тематичного плану курсу.

Успішно опанувавши курс, студенти будуть:

Знати:

- сучасні соціологічні концепції; проблематику, тенденції та напрямки розвитку сучасної соціологічної теорії;
- зможуть систематизувати й поглибити знання про основні теоретичні припущення сучасної соціологічної теорії та пов'язаних дисциплін (соціальна філософія, політична теорія, філософія та методологія соціальних наук);
- розуміти основні тенденції розвитку сучасної соціологічної теорії впродовж наведеного періоду, основні напрямки та проблематики дискусій.

Вміти:

- використовувати соціологічні концепції, підходи та теорії на практиці, застосовувати їх до аналізу буденних ситуацій, дослідницьких питань, емпіричних даних тощо;
- використовувати концептуальний апарат новітніх соціальних теорій в історико-соціологічному і теоретичному аналізі;
- орієнтуватися в основних проблемних питаннях сучасної теоретичної соціології.

Окремо слід відзначити, що велику увагу приділено формуванню, розвитку та поглибленню навичок аналітичного й критичного мислення.

Міждисциплінарні зв'язки курсів

Бакалаврський курс "Вступ до сучасних соціологічних теорій" призначений для студентів з напрямку підготовки соціологія і читається на 2-му або 3-му році навчання. Він є логічним продовженням нормативних курсів "Історія соціології - 1" та "Історія соціології - 2". Також передбачається, що студенти прослухали нор-

мативні курси "Загальна соціологія", "Логіка соціологічного дослідження", "Макросоціологія", "Філософія", "Політологія".

Курс тісно пов'язаний з такими нормативними та професійно-орієнтованими курсами: "Соціальна структура суспільства", "Соціологія особистості", "Соціологія культури", "Соціологія масових комунікацій", "Соціологія організацій", "Вступ до гендерних студій", "Соціальна філософія", "Політична соціологія та соціологія еліт" та інші.

Магістерський курс "Сучасні соціологічні теорії" є частиною фундаментальної теоретичної підготовки фахівця та пов'язаний з:

- нормативними курсами з методології методів, соціальної структури та класового аналізу, процесів соціальних змін;
- вибірковими галузевими соціологічними курсами.

ОСНОВНІ ФОРМИ РОБОТИ ТА КОНТРОЛЮ

Форми роботи, які підлягають оцінюванню

Участь у групових обговореннях та дискусіях на семінарських заняттях здійснюється відповідно до тем та переліку питань для обговорень, запропонованих до кожного семінарського заняття. Підготовка до обговорень передбачає опрацювання основної літератури до заняття та вибіркове ознайомлення з додатковою. Студенти мають узагальнити зміст прочитаного, та, застосувавши навички критичного читання, сформулювати власні змістовні коментарі та висновки. Також передбачається, що студенти можуть виносити на обговорення власні питання, дотичні до тематики семінару та ґрунтовані на розглянутих матеріалах.

Підготовка письмових коментарів до літературних джерел з переліку обов'язкової літератури до семінарських занять є одним з основних елементів самостійної роботи студента загалом та підготовки до семінарського заняття зокрема. Обсяг одного коментаря - від 1500 до 4000 знаків. Коментар має бути спробою критичного прочитання та аналізу літературного джерела, а не його переказом чи оглядом. Також коментар має містити принаймні одне сформульоване питання для групового обговорення на семінарі.

Підготовка виступу та участь у підсумковому семінарі-конференції (для курсу бакалаврського рівня) передбачає

послідовний та переконливий виклад іншим студентам своєї позиції щодо одного з запропонованих до семінару-конференції питань. Виступ може бути зроблено за результатами виконання творчих завдань. Тривалість виступу - 3-5 хвилин. Також враховується відповідь на поставлені іншими студентами до виступу запитання та активна участь в обговоренні виступів колег.

Виконання творчих завдань є однією з основних форм роботи, за рахунок якої здійснюється опрацювання матеріалів занять. Робота над творчими завданнями передбачає опрацювання обов'язкової та додаткової літератури до теми заняття. Завдання виконуються у формі есе обсягом від 5 000 до 10 000 знаків відповідно до запропонованих тем й типів творчих завдань для самостійної роботи студентів, які наведено у тексті методичних рекомендацій з опанування курсу. Детальніше вимоги до есе розглянуто у розділі "Рекомендації щодо письмових робіт (есе, стаття, коментарі-відгуки) з проблематики курсу".

Підготовка статті з проблематики курсу передбачає порівняння студентами двох сучасних соціологічних теорій за обраними позиціями або розгляд розвитку вибраного соціологічного концепту в часі в рамках сучасних соціологічних підходів. Тема письмової роботи має узгоджуватись з викладачем. Обсяг статті - від 15 000 до 22 000 знаків. Для курсу магістерського рівня доречно запропонувати написати статтю, що поєднувала б проблематику курсу та магістерське дослідження чи індивідуальний дослідницький проект студентів. Детальніше вимоги до статті з курсу розглянуто у розділі "Рекомендації щодо письмових робіт (есе, стаття, коментарі-відгуки) з проблематики курсу".

Іспит (екзамен) з курсу є формою контролю засвоєння здобутих студентами базових знань. Іспит проводиться, як правило, в змішаній формі та має письмову й усну частини. Під час першої студенти письмово відповідають на два питання з опанованої проблематики курсу щодо порівняння сучасних соціологічних теорій. Під час усної частини студенти захищають свої письмові відповіді та відповідають на дотичні запитання. Перелік питань для

підготовки видається студентам заздалегідь, проте не має співпадати з формулюванням запитань у білеті, де вказуються конкретні теорії та аспекти чи критерії для порівняння.

Для курсу магістерського рівня іспит можна проводити у вигляді презентації та захисту письмової роботи (статті), що поєднувала б проблематику курсу та власні дослідження чи пошуки студентів.

Умови отримання навчального рейтингу

У наступних таблицях наведено приклади розрахунків підсумкових рейтингів для курсів бакалаврського та магістерського рівнів. Слід зауважити, що для курсу бакалаврського рівня наголос зроблено на розвитку навичок аналітичного та критичного мислення, ведення дискусій, академічного письма. Для курсу магістерського рівня більша увага приділена самостійній роботі студента - як дослідницькій, так і підготовці до кожного заняття.

Розрахунок підсумкового рейтингу бакалаврського курсу "Вступ до сучасних соціологічних теорій" здійснюється за схемою:

Участь у групових обговореннях та дискусіях на семінарських заняттях	21 % (бал)
Оцінка за міні-тести (вибираються п'ять найкращих за результатом тестів з десяти написаних)	5 % (балів)
(оцінка за один міні-тест)	1 % (балів)
Оцінка за текст (зміст) короткої статті з проблематики курсу	8 % (балів)
Оцінка за творчі завдання (текст (зміст) двох есе)	16 % (балів)
(оцінка за одне есе)	8 % (балів)
Оцінка за коментарі до літературних джерел з переліку обов'язкової літератури до семінарських занять	14 % (балів)
(оцінка за один коментар)	2 % (бали)

Оцінка за виступ та участь у підсумковому семінарі-конференції	6% (балів)
Оцінка за іспит з курсу, де:	30% (балів)
оцінка за письмову частину іспиту	12% (балів)
оцінка за усну частину іспиту	18% (балів)

Розрахунок підсумкового рейтингу магістерського курсу "Сучасні соціологічні теорії" здійснюється за схемою:

Участь у групових обговореннях та дискусіях на семінарських заняттях	30% (бал)
Оцінка за коментарі до літературних джерел з переліку обов'язкової літератури до семінарських занять (оцінка за один коментар)	30% (балів) 3% (бали)
Оцінка за текст (зміст) короткої статті з проблематики курсу	10% (балів)
Оцінка за іспит з курсу, де:	30% (балів)
оцінка за письмову частину іспиту	18% (балів)
оцінка за усну частину іспиту	12% (балів)

Всі форми роботи оцінюються за 100-бальною шкалою.
Максимальний підсумковий бал - 100.

Студенти, які протягом семестру набрали менше 40 балів за всі види робіт або пропустили більше 30% занять, до складання іспиту не допускаються. Так само не допускається до іспиту студенти, щодо письмових робіт яких було доведено факт плагіату.

Критерії оцінювання участі студентів у семінарських заняттях

Робота на семінарах включає в себе участь у групових дискусіях і обговореннях відповідно до тематики семінару та винесених на розгляд питань. Загалом, для полегшення оцінювання розріз-

няються два типи участі - **виступи-відповіді** (тривалість 4-5 хвилин) та **коментарі-зауваження** або **коментарі-доповнення** (2-3 хвилини).

При оцінці **виступів-відповідей** враховуються наступні параметри:

- Відповідність викладеного матеріалу поставленому питанню.
- Повнота й інформативність виступу-відповіді.
- Новизна змісту виступу-відповіді порівняно з викладеним у попередніх виступах-відповідях та коментарях.
- Логічна послідовність викладу змісту виступу-відповіді.
- Несуперечність та узгодженість змісту виступу-відповіді.
- Обґрунтованість виступу-відповіді власними висновками та аналізом опанованої літератури до теми. Аргументованість таких висновків та їх відповідність проблематиці, що розглядається.
- Коректність використання категоріального апарату соціології, опанованих концептуальних та методологічних розробок, ідей та схем сучасних соціологічних підходів.
- Вміння відповісти на поставлені питання та зауваження.

Для оцінки **коментарів-зауважень** і **коментарів-доповнень** враховуються такі параметри:

- Зв'язок з проблематикою та питаннями, які обговорюються.
- Інформативність доповнення або зауваження.
- Новизна змісту доповнення або зауваження порівняно з викладеним у відповідному виступі-відповіді та попередніми коментарями й виступами.
- Логічна послідовність викладу змісту коментаря.
- Несуперечність та узгодженість його змісту.
- Обґрунтованість доповнення або зауваження власними висновками та аналізом опанованої літератури до теми.
- Коректність використання категоріального апарату соціології, опанованих концептуальних та методологічних розробок, ідей та схем сучасних соціологічних підходів.
- Вміння відповісти на поставлені питання та зауваження.

Для повнішого опанування матеріалу теоретичного курсу особливо важливо відійти від формату доповідей, який часто призводить до того, що студенти заздалегідь "розписують" теми та готуються тільки до двох-трьох занять за семестр. Формат семінару-дискусії дещо розмиває рамки виступів-відповідей та коментарів-зауважень чи доповнень. Фактично більша кількість відповідей студентів буде носити характер доповнень чи зауважень, або навіть запитань до колег чи викладача.

Слід зазначити, що варто відразу налаштувати студентів на формат дискусії й уникнення перетворення семінару на серію доповідей або переказів частин з підручників. Зробити це можна через звернення до поставлених у коментарях-відгуках питань чи зауважень, постійне підбурювання дискусії, уточнюючі питання та питання, що провокують критичне й аналітичне мислення. Як правило, навіть на другому році бакалаврату через два-три семінари студенти вже можуть самостійно підтримувати дискусію та уникати простого переказу джерел.

Критерії оцінювання іспиту (екзамену)

Письмова частина:

Зміст письмового (теоретичного) питання або поставлене дослідницьке завдання розкрито повністю та в розгорнутому вигляді. За потреби здійснено порівняльний аналіз різних підходів, теорій. Зроблені логічні висновки й узагальнення.

Усна частина - захист письмової роботи:

Надано точну і закінчену відповідь на поставлені питання. Захищено та обґрунтовано точку зору на проблему, яка розглядалась в письмовій роботі. Продемонстровано належний рівень опанування матеріалів курсу відповідно до переліку питань для підготовки до екзамену.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПИСЬМОВИХ РОБІТ (ЕСЕ, СТАТТЯ, КОМЕНТАРІ-ВІДГУКИ) З ПРОБЛЕМАТИКИ КУРСУ

Особливу увагу студентів слід звернути на роботу з джерелами, правильне цитування та посилання на літературу, проблему плагіату та важливість його уникнення. Слід відразу привчати студентів ретельно перевіряти всі посилання, вказувати у списку використаної літератури тільки ті джерела, що використовувались в роботі, обережно працювати з парафразами чужої думки або уривків текстів, правильно оформлювати цитати, особливо дослівні.

Формальні вимоги до написання письмових робіт: одна сторінка - 26-29 рядків (тобто використовується шрифт у 12 пт з інтервалом 2 або шрифт у 14 пт з інтервалом 1.5), набраних шрифтом типу Times New Roman.

Для опанування курсів використовуються декілька типів письмових робіт - есе, коментар-відгук (або коментар-рефлексія), стаття. Тож послідовно розглянемо особливості кожного з них.

Коментарі-відгуки до семінарських занять

Обсяг - до 1,5 сторінки (до 4 000 знаків). Коментарі-відгуки мають бути написані за одним із обов'язкових або додаткових джерел до відповідного семінарського заняття. У коментарі має міститись аналіз або рефлексії з приводу прочитаного джерела. Бажано, щоб у коментарі було поставлено питання для обговорення на семінарі або викладено тези до виступу на семінарі. Коментар не має бути переказом обраного джерела. Фактично ко-

ментар є основним інструментом розвитку або поглиблення аналітичних навичок студентів та їхнього критичного мислення.

На магістерському рівні коментар доцільно просити написати на 70-100% занять (10-14 коментарів), зокрема тому що це є гарним способом перевірки самостійної роботи студентів з літератури, її сталості та якості.

На бакалаврському рівні доцільно запропонувати писати коментарі на кожне друге-третє заняття (загально - 5-7 коментарів за весь курс). Студенти на другому-третьому році ще не мають відповідних навичок, тож написання коментарів вимагатиме від них більше часу та зусиль. На початку особливу увагу слід приділити поясненню, чим аналітичний коментар відрізняється від простого переказу чи реферування джерела. Досвід показує, що перший написаний коментар у більшості студентів буде скоріш переказом або рефератом обраного джерела, тож доцільно приділити час розбору написаних коментарів, поясненню різниці між реферуванням джерела та його аналізом, систематизацією й критичним осмисленням. Також слід порадити писати коментарі за першоджерелами.

Стаття з проблематики курсу

Цей тип письмової роботи передбачає розгляд конкретних соціальних проблем або феноменів крізь призму вибраних сучасних соціологічних теорій та підходів, їх аналіз та порівняння в контексті обраного предмету дослідження та поставленого дослідницького завдання.

Робота може бути теоретичною, історико-теоретичною чи методологічною (епістемологічною) розвідкою або критичним чи порівняльним оглядом й аналізом літератури з конкретного питання. Також темою може стати дослідження розвитку якоїсь одної концепції, ідеї в історичному аспекті (впродовж XX ст.) чи у межах декількох різних підходів.

Для робіт бакалаврського рівня слід зупинитись на порівнянні теорій чи окремих теоретичних концептів й понять або ж на дослідженні концепції чи теоретичної ідеї в історичній перспективі.

Обсяг статті - 15 000-22 000 знаків залежно від рівня та тематики (для магістерського рівня припускається обсяг статті до 35 000 знаків).

Стаття має містити стислий опис проблемної ситуації, тобто актуалізоване й проблематизоване дослідницьке питання, сформульовану мету та дослідницькі завдання, огляд літератури, що може бути об'єднаний з основним аналітичним розділом, сформульовані висновки.

Есе

Есе є основним типом письмових робіт, які використовуються при вивченні курсу на бакалаврському рівні. Всі творчі завдання також можуть бути написані у вигляді есе. Можливим є написання есе й на курсі з сучасних теорій магістерського рівня.

Порівняно зі статтею, есе є радше не науковим, а науково-публіцистичним жанром робіт, тож дозволяє більшу свободу й персонафікованість викладу, ширшу палітру лексичних та стилістичних засобів. Водночас, есе має містити чітку авторську позицію та її аргументацію.

Під час курсу бакалаврського рівня пропонується написати декілька есе, що були б спробою аналізу певного джерела з точки зору будь-якої теорії чи концепцій, які розглядаються в межах курсу. Такими типами джерел можуть бути художні фільми й книжки або ж наукові, але не-соціологічні статті, публіцистичні тексти тощо. Очікується, що студенти використають обрану сучасну соціологічну теорію чи концепт для аналізу якогось з аспектів ситуації чи проблеми, наявних у відповідному джерелі.

Також саме у вигляді есе виконується переважна більшість творчих завдань до підсумкового семінару-конференції або індивідуальних завдань з суттєвою творчою компонентою (Див. відповідні розділи цієї методичної розробки).

Метою написання есе з теоретичного курсу є показати спосіб застосування теорії до актуальної проблеми або ситуації, перетворення теоретичних "абстрактних" знань на інструмент аналізу соціальної реальності. Саме тому написання есе особливо важливо на бакалаврському рівні - так відбувається демонстрація, що

соціологічна теорія не є мертвою й відірваною від життя, а може й має бути використана для надання сенсу, розуміння й аналізу буденних ситуацій, з якими стикається людина, різноманітних дослідницьких питань, пояснення емпіричних даних тощо.

Критерії оцінки письмових робіт

При оцінці письмових робіт враховуються наступні параметри:

- Формулювання проблеми, мети та дослідницького питання (завдання).
- Відповідність викладеного матеріалу поставленим меті, дослідницькому питанню та завданням.
- Логічна послідовність та структурованість викладу змісту.
- Несуперечність та узгодженість викладу.
- Обґрунтованість роботи власними висновками та аналізом опанованої літератури до теми. Аргументованість таких висновків та їх відповідність проблематиці, що розглядається.
- Високий рівень аналітичності та критичного мислення.
- Коректність використання категоріального апарату соціології, опанованих концептуальних та методологічних розробок, ідей та схем сучасних соціологічних підходів.
- Правильне й коректне цитування й оформлення посилань.
- Відповідність формальним критеріям до письмових робіт, відповідність нормам стилістики та орфографії.

ОРІЄНТОВНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТА ТВОРЧИХ ПИСЬМОВИХ ЗАВДАНЬ

Особливу вагу завдання такого типу мають для закріплення опанованих знань та навичок на курсі бакалаврського рівня. Зокрема передбачається, що завдання виконується вдома впродовж декількох останніх тижнів занять і презентується на останньому підсумковому семінарі-конференції або під час заліку чи іспиту.

За потреби сформульовані питання можуть бути запропоновані для написання під час іспиту. В такому разі доречно дозволити використання конспектів, бо завдання передбачає високий рівень оволодіння низкою сучасних теорій, їх поглиблене розуміння, оперування термінологією, вміння використати теорію для аналізу актуальної проблеми.

Завдання для есе, які мають суттєву творчу компоненту:

1. Смак, вподобання (художні та естетичні), популярні твори й тренди, мода, стандарти краси та стилю. Оберіть щось із цього переліку (одне чи декілька) і проаналізуйте з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.
2. Візьміть будь-яку світову [політичну] подію останніх років (напр., заворушення у передмістях Франції, американські праймеріз/вибори тощо. Єдина вимога - не брати українські події).

Проаналізуйте цю подію з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

3. Останнім часом багато країн стикається з проблемою міграції представників інших країн/культур тощо та їх інтеграції до суспільства. Уявіть собі ситуацію, в яку потрапляють діти таких іммігрантів у "новому" суспільстві (міжгенераційні проблеми, навчання, стосунки з однолітками тощо. Ви можете звузити проблему до декількох окремих аспектів та тільки для однієї групи іммігрантів).

Проаналізуйте таку ситуацію з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

4. Романтичні фільми постійно поширюють наступне положення: для справжнього кохання не існує перешкод на кшталт соціальних класів, різниці у походженні чи вихованні, рівні освіти тощо. Чи це дійсно так?

Обґрунтуйте з боку двох соціологічних теорій (або ж наведіть по одній теорії на користь кожної з позицій).

5. Яка з теорій, на Вашу думку, найкраще підходить для опису та аналізу буденних ситуацій з Вашого повсякденного життя? Наведіть приклади.

6. Розгляньте поняття аномії (або аномічної поведінки) з точки зору таких двох теорій, в яких це поняття окремо не виділяється та не аналізується.

7. Чи є Західні суспільства (Європа/Північна Америка) суспільствами рівних можливостей? Обґрунтуйте відповідь з боку двох соціологічних теорій (або ж наведіть по одній теорії на користь кожної з позицій).

8. Візьміть будь-яку нещодавню подію з Вашого життя. Проаналізуйте цю подію з боку двох будь-яких соціологічних

теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

Наступне завдання має меншу творчу компоненту і є скоріш завданням на типізацію або категоризацію:

Зробіть класифікацію (у вигляді таблиці) 4-6 теорій, які вивчались протягом семестру (напр., за поняттями, засадами, зв'язками понять, методологією та методами тощо).

Передбачається, що в результаті виконання вийде таблиця, де декілька теорій будуть проаналізовані або зтипізовані за низкою вибраних критеріїв. Окремо оцінюється не тільки наповнення клітинок таблиці, але й вибір теорій та критеріїв чи позицій для аналізу.

За потреби це завдання може бути розширене й уточнене. Так само воно може використовуватись як екзаменаційне або тренувальне для повторювання чи закріплення знань.

ОРІЄНТОВНИЙ РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН БАКАЛАВРСЬКОГО КУРСУ "ВСТУП ДО СУЧАСНИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЙ"

Викладання бакалаврського курсу передбачає читання лекцій та проведення семінарів. Очікується, що студенти прочитають до кожного семінару (2 год.) близько 40-60 сторінок тексту, переважно першоджерел або рекомендованих статей чи оглядів. Передбачається, що впродовж семестру буде написано декілька коментарів-відгуків на прочитану літературу, приблизно на третину або половину занять. Семінари проводяться у формі дискусій, відповідно до запропонованих питань для обговорення та зауважень й запитань, поставлених студентами в коментарях-відгуках.

Орієнтовний обсяг курсу - 54 аудиторні години, з яких 26 годин є лекційними, а 28 - семінарськими. Передбачений обсяг самостійної роботи: 100-120 годин.

Тема 1. Методологія науки і проблема наукового знання. Постпозитивізм, мультипарадигмальність та мікро-макро інтеграція.

Лекція: Постпозитивізм, мультипарадигмальність, центральність класики і сучасна соціологічна теорія, теоретико-соціологічний дискурс. (4 год.)

Питання до семінару (2 год.):

1. Методологічні принципи логічного позитивізму і постпозитивізму в соціології.

2. Класики та сучасне соціологічне теоретизування. Класичне заперечення центральності класиків: версія Р. Мертон.
3. Центральність класики і дискурс сучасної соціології.
4. "Теоретична логіка в соціології" Дж. Александера як парадигматичний приклад сучасної теорії.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Александер Дж. Новий теоретичний рух // Філосо. і соціол. думка. - 1992. - № 2. - С. 121-130 та №4. - С. 132-156.
2. Кутуєв П.В. Класична соціологія та сучасна соціальна теорія // Філосо. і соціол. думка. - 1995. - №1/2. - С. 68-87.
3. Синютин М.В. Сизифы в социологии: заметки по поводу книги Малкольма Уотерса // Рубеж. - 1997. - №10-11. - С.16-22. (<http://ecsocman.hse.ru/data/001/378/1216/002sINx40TIN.pdf>).
4. Александер Дж. Коломи П. Неофункционализм сегодня // Социс. - 1992. - №10. - С. 112-120. (<http://ecsocman.hse.ru/text/16851176>) (in English: Alexander Jeffrey C., Colomy Paul. Toward Neo-Functionalism // Sociological Theory, Vol. 3, No. 2. (Autumn, 1985), pp. 11-23.)
5. Ritzer G. Contemporary Sociological Theory and Its Classical Roots. - 2nd ed. - McGraw Hill Inc., 2007. - Pp. 1-131.
6. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 69-88, A1-A16.
7. Munch Richard. American and European Social Theory: Cultural Identities and Social Forms of Theory Production. // Sociological Perspectives, Vol. 34, No. 3, Recent Explorations in Sociological Meta-theorizing. (Autumn, 1991), pp. 313-335.
8. Alexander Jeffrey C. Beyond the Epistemological Dilemma: General Theory in Post-positivist Mode // Sociological Forum. - 1990. - Vol. 5. - N4. - P. 531-544.
9. Alexander Jeffrey C. Paradigm Revision and "Parsonianism" // Canadian Journal of Sociology/Cahiers canadiens de sociologie, Vol. 4, No. 4. (Autumn, 1979), pp. 343-358.

**Тема 2. Неофункціоналізм у соціології.
(Р. Мюнх, Дж. Александер).**

Лекція: Неофункціоналізм як модель сприйняття сучасного соціологічного теоретизування і як спроба інтерпретації Т. Парсонса. Дві версії неофункціоналізму: Дж. Александер і Р. Мюнх. (4 год.)

Питання до семінару (2 год.):

1. Парсонсівська теорія дії і соціальних систем з кантіанської перспективи. Кантіанське ядро соціології Т. Парсонса в інтерпретації Р. Мюнха.
2. Інтелектуальні джерела теорії дії і соціальних систем.
3. Безперервність розвитку парсонсівської соціології як реалізація кантіанського ядра.
4. Концепція диференціації і неофункціоналізм Дж. Александера.
5. Диференціація vs. взаємопроникнення в працях Р. Мюнха і Дж. Александера.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Александер Дж. Коломи П. Неофункціоналізм сьогодні // Социс. - 1992. - №10. - С. 112-120. (<http://ecsocman.hse.ru/text/16851176>)
(in English: Alexander Jeffrey C., Colomy Paul. Toward Neo-Functionalism // Sociological Theory, Vol. 3, No. 2. (Autumn, 1985), pp. 11-23.).
2. Кутуєв П.В. Дві версії соціології Т.Парсонса: Р.Мюнх і Дж.Александер // Філософ. і соціол. думка. - 1993. - №7-8; №9-10.
3. Дж. Ритцер. Современные социологические теории. [Разделы про неофункционализм и микро-макро интеграцию (ч1)].
4. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 89-118, A1-A16.
5. Munch Richard. Talcott Parsons and the Theory of Action.I. The Structure of Kantian Core // American Journal of Sociology. - 1981. - Vol.86. - N.4. - P.709-739.
6. Munch Richard. Talcott Parsons and the Theory of Action.II. The

Continuity of the Development // American Journal of Sociology. - 1982. - Vol.87. - N.4. - P.771- 826.

7. Wallace W.L. Alexandrian Sociology // American Journal of Sociology. - 1984. - Vol.90. - N.3. - P. 640-653.

8. Alexander Jeffrey C. The Parsons Revival in German Sociology // Sociological Theory, Vol. 2. (1984), pp. 394-412.

9. Camic Ch. Structure after 50 years: The Anatomy of a Charter // American Journal of Sociology. - 1989. - Vol.95. - N.1. - P.38-107.

10. Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та пост структуралізм у сучасній соціологічній теорії. - К.: Логос, 2014.

Тема 3. Веберівський ренесанс у соціології.

Лекція: Веберівський ренесанс в соціології. Проект модерну. (2 год.)

Питання до семінару (2 год.):

1. Актуалізація спадщини М. Вебера.
2. Веберівська соціологія релігії та проблематика трансформації, розвитку та модернізації суспільств.
3. "Протестантська етика" та історична реальність.
4. Проблема соціальної дії, об'єктивності та відношення до цінності.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Давыдов Ю.Н. Ренессанс М.Вебера на Западе (вторая половина 70-х - 80-е годы) / История теоретической социологии. В 4-х т. - Том 4. - С. 436-465. (книжка висилалась раніше) (або цей розділ висилається за запитом).

2. Kalberg S. Max Weber's Types of Rationality: Conerstones for the Analysis of Rationalization Processes in History // Am. Journal of Sociology. - 1980. - Vol. 85. - № 5. - P.1145-1179.

3. Кутуєв П.В. Поняття вибіркової спорідненості в соціології

М. Вебера // Соціологія: теорія, методологія, маркетинг. - 1999. - № 3.

4. Кутуєв П. В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічному дискурсі: еволюція дослідницьких програм : Моногр. / П. В. Кутуєв. - К. : Сталь, 2005. - Відповідні розділи.

Додаткова література:

1. Гайденко П. П., Давыдов Ю. Н. История и рациональность. М., 1991. (відповідний розділ про Веберівський ренесанс).

2. Sayer D. A Notable Administration: English State Formation and the Rise of Capitalism // American Journal of Sociology. - 1992. - Vol. 97. - № 5. - P. 1382-1416.

3. Рецензія за адресою: <http://ecsocman.hse.ru/data/161/067/1217/017.KUTASOVA.pdf>

Тема 4. Світ-системний аналіз І. Валлерстайна. Особливість еволюції поглядів Валлерстайна. Методологічні та концептуальні засади світ-системного аналізу. Еволюція світ-системи. Погляди Валлестайна на сучасні суспільства та прогнози на майбутнє. Полеміка з іншими теоретиками розвитку та модернізації.

Передбачається самостійне опрацювання теми.

Питання до семінару (2 год):

1. Теорія світ-системи І. Валлерстайна.
 - 1.1 Методологічні засади світ-системного аналізу.
 - 1.2 Світ-системна візія предметної сфери історичної соціальної науки.
 - 1.3 Світ-системна реінтерпретація основних категорій соціальної теорії.
 - 1.4 Зародження, піднесення та майбутній занепад капіталістичної світ-економіки.
 - 1.5 Дихотомія світ-імперій та світ-економік у світ-системному аналізі.
2. Інші версії неомарксизму: аналітичний, економічний, "фемініс-

тичний" тощо. Студенти можуть готувати/обговорювати праці неомарксистів вказаних (та ін.) напрямків.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Валлерстайн И. После либерализма. - М.: УРСС, 2003. - С. 74-93; 109-122 (С. 195-251 - додатково). (Книжку можна скачати тут: http://readall.ru/lib_page_readall_109169.html або http://book-read.ru/prid_109169.html або <http://bookluck.ru/bookuytuot.html>)
2. Валлерстайн И. Конец знакомого мира. - М.: Логос, 2004. - С. 49-79 (решта - додатково). http://yanko.lib.ru/books/cultur/vallerstayn-konec_znakomogo_mira-8l.pdf
3. Кутуев П. В. Концепції розвитку та модернізації в соціологічно-му дискурсі: еволюція дослідницьких програм : Моногр. / П. В. Кутуев. - К. : Сталь, 2005. - Відповідні розділи.
4. Кутуев П.В. Дослідницька програма світ-системного аналізу в соціології: Навч. посіб. - Гл. 5,6,7 (решта - додатково).
5. Валлерстайн И. Социальное изменение вечно? Ничто никогда не изменяется? // Социологические исследования, 1997, №1, стр. 8-21. <http://ecsocman.hse.ru/data/124/870/1231/002.WALLERSTEIN.pdf>
6. Уоллерстайн Н. Общественное развитие или развитие мировой системы?// Вопросы социологии. 1993, №1-2.
9. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 131-179, 310-336.

Тема 5. Соціологія Норберта Еліаса.

***Лекція: Процес цивілізацій та соціологія фігурації Н. Еліаса.
(2 год.)***

Питання до семінару (2 год):

1. Соціологія як наука за Еліасом.
2. Поняття фігурації.
3. Теорія фігурації як спроба соціологічного синтезу.
4. Процес цивілізації Н. Еліаса.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Элиас Н. О процессе цивилизации. Том.1. - М.-СПб, 2001. - Предисловия 1 и 2, Ч.1 Гл.1, Ч.2 Гл. 1.
2. Элиас Н. О процессе цивилизации. Т.2. - М.-СПб, 2001. - Ч.3 Гл. 1-2. - С. 7-17.
3. Элиас Н. Проект теории цивилизации. Гл. 1-3, 7-8 / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2. - С. 237-263, 299-327.
4. Элиас Н. Социология как относительно автономная наука // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2000. - Т. 3. - № 3. - С. 60-61.
<http://ecsocman.hse.ru/data/288/532/1217/005elias60-61.pdf>
5. Элиас Н. Понятие фигурации // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2000. - Т. 3. - № 3. - 62-65.
<http://ecsocman.hse.ru/data/779/137/1231/006elias62-65.pdf>
6. van Krieken R. Norbert Elias and Process Sociology / Ritzer G., Smart B. (eds.) The Handbook of Social Theory. - London: Sage, 2001. - P. 353-367.
<http://www-personal.usyd.edu.au/~robertvk/papers/ritzer.htm>
7. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 336-377.

Додаткова література:

1. Элиас Н. О процессе цивилизации. Том.1. - М.-СПб, 2001. - Ч.2.
2. Элиас Н. Проект теории цивилизации. Гл. 4-6 / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2. - С. 263-299.
3. Элиас Н. Генезис спорта как социологическая проблема // Логос. 2006. № 3. С. 41-62.
<http://www.ruthenia.ru/logos/number/54/03.pdf>
4. Руткевич А.М. Историческая социология Норберта Элиаса. / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2.

Тема 6. Теорія комунікативної дії Юргена Габермаса.***Лекція: Критична теорія і теорія комунікативної дії Габермаса. (2 год.)*****Питання до семінару (2 год.):**

1. Витоки та еволюція поглядів Ю. Габермаса. Критична теорія Габермаса.
2. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса.
3. Поняття "життєвого світу" і системи в Ю. Габермаса.
4. "Колонізація життєвого світу" - теорія Габермаса як спроба синтезу структури й агентності.
4. Публіка, публічність (громадськість), дискурс в теорії Ю. Габермаса.
5. Критичний дискурс модерну.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Хабермас Ю. Познание и интерес // Философские науки. 1990. № 1. С. 88-99. (Jurgen Habermas. Knowledge & Human Interest, 1968, publ. Polity Press, 1987. Chapter Three: The Idea of the Theory of Knowledge as Social Theory. <http://www.marxists.org/reference/archive/habermas/1968/theory-knowledge.htm>)
2. Хабермас Ю. Теория коммуникативного действия // Вестник МГУ. Серия 7. Философия. 1993. № 4. С. 36-43.
3. Хабермас Ю. К проблематике смыслопонимания в эмпирико-аналитических и поведенческих науках // Ступени: Философский журнал. - 1994. - № 1. - С. 134-153.
4. Назарчук А. В. От классической критической теории - к теории коммуникативного действия // Вестник МГУ. Сер. 7. Философия. - 1993. - № 4. - С.36-42. <http://www.nazarchuk.com/articles/article1.html> або http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Article/nazar_otklass.php
5. Deflem, Mathieu. Introduction: Law in Habermas's Theory of Communicative Action. <http://deflem.blogspot.com/1996/06/introduction-law-in-habermass-theory-of.html>.

6. Sica A. The Power of Talk // American Journal of Sociology.- 1991. - Vol. 97. - № 2. - P. 524-533.

7. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 144-147, 399-407, 431-439.

Додаткова література:

1. Габермас Ю. Філософський дискурс модерну. - К., 2001. (Розділи за вибором).

2. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості. - Львів, 2000. - С. 9-70.

3. Hudson Meadwell. The Foundations of Habermas's Universal Pragmatics // Theory and Society, Vol. 23, No. 5. (Oct., 1994), pp. 711-727.

4. Alexander J.C. Habermas's New Critical Theory: Its Promise and Problems // American Journal of Sociology. - 1985. - Vol. 91. - № 1. - P. 400-421.

Тема 7. Структуралізм і постструктуралізм.

***Лекція: Структуралізм і постструктуралізм в соціології.
(2 год.)***

Питання до семінару (2 год):

1. Витоки структуралізму.
2. Структурна антропологія.
3. Структурний марксизм: Л. Альтюссер, Н. Пулантас, М. Гольдьер.
4. Структуралізм і дослідження мови та знаку.
5. Концепції Ролана Барта. Від структуралізму до постструктуралізму.
6. Постструктуралізм. Версія Жака Дерріди.
7. Постструктуралізм Бруно Латура. Актор-мережева теорія.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Agger, Ben. Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance. // Annual Review of Sociology (1991)

17:105-131.

2. Runciman W. G. What Is Structuralism? // The British Journal of Sociology, Vol. 20, No. 3. (Sep., 1969), pp. 253-265.

3. Барт Р. Миф сегодня. - <http://lib.ru/CULTURE/BART/barthes.txt> (28с.)

4. Барт Р. Смерть автора. - http://yanko.lib.ru/books/cultur/bart-all.htm#_Toc34617021)

5. Maynard Douglas W. Review: Structuralism Revisited (From the Sociology of Symbols to the Sociology of Signs: Toward a Dialectical Sociology by Ino Rossi) // Contemporary Sociology, Vol. 13, No. 4. (Jul., 1984), pp. 425-428.

6. Boon James A. Review: Structuralism Routinized, Structuralism Fractured // American Ethnologist, Vol. 11, No. 4, Social Structure and Social Relations. (Nov., 1984), pp. 807-812.

7. Lemert Charles C. Review: Beyond Structuralisms // Contemporary Sociology, Vol. 11, No. 6. (Nov., 1982), pp. 623-625.

8. Rogers Mary F. Everyday Life as Text // Sociological Theory, Vol. 2. (1984), pp. 165-186.

9. Bottomore Tom. Competing Paradigms in Macrosociology // Annual Review of Sociology, Vol. 1. (1975), pp. 191-202.

10. Воробьева А.В. Текст или реальность: постструктурализм в социологии знания // Социологический журнал <http://www.nir.ru/socio/scipubl/sj/sj3-4-99vorob.html>.

11. Шмерлина И.А. Семиотическая концепция социальности: постановка проблемы // Социологический журнал (<http://berezkin.info/wp-content/uploads/2011/03/Shmerlina.pdf>)

12. Дерріда Ж. Позиції. - К.: Дух і Літера, 1994. (Або інші твори/уривки).

Додаткова література:

1. Барт Р. Мифологии.

2. Барт Р. Система моды.

3. Барт Р. S/Z.

4. Ильин И.П. Постструктурализм, деконструктивизм, постмодернизм.

http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Ilin_Post/index.php

5. Mayhew Bruce H. Structuralism versus Individualism. (Part 1, Shadowboxing in the Dark // Social Forces, Vol. 59, No. 2. (Dec., 1980), pp. 335-375. Part II, Ideological and Other Obfuscations // Social Forces, Vol. 59, No. 3. (Mar., 1981), pp. 627-648.)

6. Gannon Thomas M.; Freidheim Elizabeth A. "Structuralism" or Structure: A Comment on Mayhew // Social Forces, Vol. 60, No. 3. (Mar., 1982), pp. 877-882.

7. Соболевська М. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та пост структуралізм у сучасній соціологічній теорії. - К.: Логос, 2014.

8. Assiter Alison. Althusser and Structuralism // The British Journal of Sociology, Vol. 35, No. 2. (Jun., 1984), pp. 272-296.

9. Lemert Charles C. De-Centered Analysis: Ethnomethodology and Structuralism // Theory and Society, Vol. 7, No. 3. (May, 1979), pp. 289-306.

10. Brittan Arthur. Sociology as a Private Language // Poetics Today, Vol. 4, No. 3, The Ironic Discourse. (1983), pp. 581-594.
(Огляди у підручниках)

11. Громов Н., Западная теоретическая социология. - с. 217-238, 260-276.

12. Ритцер Дж. Современные социологические теории. - С. 526-561.

13. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 449-468.

14. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 26-36, 119-124.

15-17. (декілька інтернет-джерел, переважно по Альтюсеру)
<http://www.marxists.org/reference/archive/althusser/index.htm>
www.cpsa-acsp.ca/papers-2005/Grant.pdf
http://sex.ncu.edu.tw/members/Ning/publication/academic/structuralist_model.pdf

Тема 8. Ідеї Мішеля Фуко.***Лекція: Погляди та соціологічні ідеї Мішеля Фуко.
(2 год.)*****Питання до семінару (2 год.):**

1. Інтелектуальні витоки філософсько-соціальних поглядів М. Фуко.
2. М. Фуко про "Археологічно" суспільну науку.
3. М. Фуко про дискурс.
4. Генеалогія влади. Влада і знання. Мікрофізика влади.
5. Концепція дисциплінарного суспільства.
6. Соціологічні аспекти концепції "Історії сексуальності".
7. Біополітика та технології себе.

Література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Фуко М. Наглядати і карати. - К.: Основи, 1998 (особливо - частина 1 розділ 1 і частина 3).
2. Фуко М. Археологія знання. - К.: Основи, 2003 (особливо - розділ "Археологічний опис").
3. Фуко М. Історія сексуальності т. 1-3 - Х.: Око, 1999. Обов'язково - Том 1, частини 1 і 2.
4. Фуко. М. Воля к истине (тут: <http://www.lib.ru/CULTURE/FUKO/istoria.txt> , або по розділах тут: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/fuko_vol/index.php) (особливо - Порядок дискурса, (у цей том також включено витримки із двох перших томів історії сексуальності, тож див. вище))
5. Foucault, Michel. (1975/1976/1977) 1980. "Body/Power; Two Lectures; Truth and Power." Pp. 55-62, 78-133 in Power/Knowledge, edited by Colin Gordon. New York: Pantheon.
6. Megill Allan. Foucault, Structuralism, and the Ends of History // The Journal of Modern History, Vol. 51, No. 3. (Sep., 1979), pp. 451-503.
7. Вергун О. Влада та дискурс у соціальній та політичній теорії: дослідницька програма М. Фуко // Наукові записки НаУКМА.

Том 12. Політологія.

8. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 37-75.

9. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 455-464.

Додаткова література/джерела:

Ильин И.П. Постструктурализм, деконструктивизм, постмодернизм. http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Ilin_Post/index.php

Роботи Фуко є тут: <http://www.gumer.info/authors.php?name=%D4%F3%EA%EE+%CC.>

http://bookz.ru/authors/fuko-mi6el_.html

<http://yanko.lib.ru/iort-library/philosophy/index.html>

Більше ресурсів:

1. Foucault.info - A new website on Foucault's work.
(<http://www.foucault.info/>)

2. Online audio: Foucault at Berkeley, two lectures:
Lecture One (<http://sunsite.berkeley.edu/VideoTest/foucault-cult1.ram>)

Lecture Two (<http://sunsite.berkeley.edu/VideoTest/foucault-cult2.ram>).

3. Foucault What Is Enlightenment?
<http://www.knuten.liu.se/~bjoch509/works/foucault/enlight.txt>

4. Foucault M. Discourse and Truth: The Problematicization of Parrhesia (six lectures at UC-Berkeley in 1983. Online transcript available here: <http://foucault.info/documents/parrhesia/>

Audio for six lecture here: <http://www.lib.berkeley.edu/MRC/foucault/parrhesia.html>

5. Foucault M. (1977) 1980. "The Eye of Power." Excerpt from Power/Knowledge. New York: Pantheon. (http://lchc.ucsd.edu/MCA/Mail/xmcamail.2000_03.dir/0135.html)

Тема 9. Системна теорія Нікласа Лумана.***Лекція: Системна теорія Н. Лумана. (2 год.)******Питання до семінару (2 год.):***

1. Основні ідеї та поняття системної теорії Лумана.
2. [Соціальна] Система. Її визначення та характеристики за Луманом
3. Місце комунікації та мови в теорії Н. Лумана.
4. Поняття самореференції і "автопоезису".

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Луман Н. Общество общества. Часть 1. Общество как социальная система. - М.: Логос, 2004. - 368 с. http://yanko.lib.ru/books/cultur/luman-ob_kak_soc-sistema-8l.pdf (особливо С. 32-64, 104-115(критика)).
2. Луман Н. Понятие общества // Проблемы теоретической социологии /Под ред. А. О. Бороноева. СПб., 1994. С. 25-42. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/luman/pon_ob.php
3. Луман Н. Почему необходима "системная теория"? // Там же. С. 43-54. <http://lib.socio.msu.ru/l/library?e=d-000-00---0klass--00-0-0-0prompt-10---4-----0-1l--1-ru-50---20-help---00031-001-1-0windowsZz-1251-10&cl=CL2.5&d=HASH017c8089ae44c36ae451778a&x=1>
4. Луман. Н. Невероятность коммуникации. http://lib.mdpu.org.ua/load/Sociology/Neveroatnost_kommunikacii_N_Luman.htm
5. Луман Н. Решения в информационном обществе. <http://www.novsu.ru/npe/files/um/1412/bg/shell/arh/istoch/Луман Н. Решения в информационном обществе.htm>
6. Рецензия на Луман Н. Реальность массмедиа // Отечественные записки. - 2003. - №4. (http://magazines.russ.ru/oz/2003/4/2003_4_46.html)
7. Луман Н. Что такое коммуникация // Социологический журнал. - 1995. - №3. <http://www.socjournal.ru/article/175>

8. Луман Н. ФОРМЫ ПОМОЩИ В ПРОЦЕССЕ ИЗМЕНЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ УСЛОВИЙ // Социологический журнал. - 2000. - №1-2. <http://www.socjournal.ru/article/387> или http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/aver/07.php

9. Озирченко Д.В. О статье Лумана "ФОРМЫ ПОМОЩИ В ПРОЦЕССЕ ИЗМЕНЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ УСЛОВИЙ" // Социологический журнал. - 2000. - №1-2. <http://www.socjournal.ru/article/390>

10. Озирченко Д.В. НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ СИСТЕМНОЙ ТЕОРИИ НИКЛАСА ЛУМАНА // Социологический журнал. - 1995. - № 3. <http://www.socjournal.ru/article/174>

11. Н.Луман Понятие риска // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем. 1994. № 5. С. 135-160. http://ecsocman.hse.ru/data/429/174/1217/5_2_2luhm.pdf

12. Автопоезис: <http://sokratlib.ru/books/item/f00/s00/z0000004/st083.shtml>

Додаткова література:

1. Луман Н. На исходе критической социологии // Социальные и гуманитарные науки. Серия 11. Социология. 1992. № 3. С. 15-18.

2. Филиппов А.Ф. Социально-философские концепции Н.Лумана // Социс. - 1983. №2.

3. Луман Н. Власть. - М., 2001.

4. Луман Н. Тавтология и парадокс в самоописаниях современного общества // Социо-Логос. Вып. 1. М.: Прогресс, 1991.

5. Луман Н. Теория общества (вариант San Foca'89) / Теория общества: фундаментальные проблемы / Под ред. А.Ф.Филиппова. М.: Канон-Пресс-Ц - Кучково Поле, 1999. С.196-235.

6. Луман Н. Общество общества. Часть 111. Эволюция (<http://yanko.lib.ru/books/cultur/luman-evoluciya-8l.pdf>)

Тема 10. Теорії синтезу - версія Е. Гідденса.***Лекція: Теорія структурації Е. Гідденса. (2 год.)*****Питання до семінару (2 год.):**

1. Поняття структурації, структури, соціального агента та практики.
2. Час та простір в теорії Е. Гідденса.
3. Соціальна система та дія у Гідденса.
4. Погляди Гідденса на сучасне суспільство (модернізацію, глобалізацію, мультикультуралізм, соціальну нерівність, систему освіти тощо).

Література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Giddens A. Central Problems in Social Theory - McMillan Press Ltd., 1979 (first publ.)
2. Гидденс Э. Стратификация и классовая структура// Социол. исслед. 1992, №3.
3. Гидденс, Э. Устроение общества: очерк теории структуризации, 2003. (Giddens A. The Constitution of Society. - Berkeley and LA: Uof-California Press.) (уринок - http://yanko.lib.ru/books/sociology/giddens-ustroen_objestva-a.htm)
4. Гидденс, Э. Трансформация интимности: сексуальность, любовь и эротизм в современных обществах, 2004. http://www.koob.ru/giddens_a/ або тут http://www.libbooks.ru/bookbox_109159.html, або <http://yanko.lib.ru/books/sociology/giddens-transformation.htm>
5. Гидденс, Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь, 2004. (http://a-boom.ru/booka_109158.html або тут http://www.libbooks.ru/bookbox_109158.html)
6. Гидденс Э. Что завтра - фундаментализм или солидарность (<http://www.strana-oz.ru/?numid=10&article=13>)
7. Гидденс Э. Судьба, риск и безопасность http://www.isras.ru/files/File/Publication/Novye_publicazii/Risk_Giddens.pdf
8. Осипчук А. Структурація, простір і час: реконструкція спроби

побудови теорії синтезу "структури-агентності" Ентоні Гідденса / А. Д. Осипчук // Альманаху "Грані". - 2014. - № 11 (115).

9. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 378-384, 404-407.

10. Осипчук А. Час та поняття "часу/простору" у теорії структуризації Ентоні Гідденса / А. Д. Осипчук // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. - 2003. - Т. 21. - С. 32-36.

11. Осипчук А. До визначення поняття "практика" в сучасній соціологічній теорії / А. Д. Осипчук // Наукові записки НаУКМА. - 2014. - Т. 161 : Соціологічні науки. - С. 10-15

Тема 11. Теорії синтезу - версія П'єра Бурдьє.

Лекція: Рефлексивна соціологія П. Бурдьє (2 год.)

Питання до семінару (2 год.):

1. Основні поняття теорії Бурдьє: габітус, практики, структура.
2. Поняття соціального простору.
3. Поле та капітал. Види полів та капіталів.
4. Поняття стилю життя.
5. Смак, культурні практики, культурне споживання та клас.

Обов'язкова література (одне-два джерела на вибір зі списку):

1. Бурдьє П. Социальное пространство и символическая власть / Бурдьє П. Начала. Choses dites: Пер. с фр./Pierre Bourdieu. Choses dites. Paris, Minuit, 1987. Перевод Шматко Н.А./ М.: Socio-Logos, 1994. - 288 с. - Раздел 3. (<http://bourdieu.name/content/socialnoe-prostranstvo-i-simvolicheskaja-vlast>).

2. Bourdieu P. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste (R. Nice, Trans.). - Cambridge, MA: Harvard University Press. 1984 [1979]. - Гл.4-5. (книжка доступна за запитом або за посиланням в ел. вигляді: <http://bookfi.org/dl/797330/486144>)

3. Бурдьє П. Общественное мнение не существует / Бурдьє П. Социология политики: Пер. с фр./Сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко./ - М.: Socio-Logos, 1993. - 336 с. (<http://bourdieu>).

name/content/obshhestvennoe-mnenie-ne-sushhestvuet)

4. Бурдьё П. Политические позиции и культурный капитал / Бурдьё П. Социология политики: Пер. с фр./Сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко./ - М.: Socio-Logos, 1993. - 336 с.
<http://bourdieu.name/content/politicheskie-pozicii-i-kulturnyj-kapital>

5. Бурдьё П. Социальное пространство и генезис "классов" / Бурдьё П. Социология политики: Пер. с фр./Сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко./ - М.: Socio-Logos, 1993. - 336 с.
<http://bourdieu.name/content/socialnoe-prostranstvo-i-genezis-klassev>

6. Бурдьё П. Практический смысл. - Раздел 3 "Структура, габитус, практика". <http://bourdieu.name/content/prakticheskij-smysl>

7. Бурдьё П. Рынок символической продукции // Вопросы социологии

<http://bourdieu.name/content/rynok-simvolicheskoy-produkcii>

8. Бурдьё П. Поле науки. <http://bourdieu.name/content/pole-nauki>

9. Бурдьё П. Поле литературы // Новое литературное обозрение - №45 - 2000 - С. 22-87. <http://bourdieu.name/content/pole-literatury>

10. Бурдьё П. Некоторые свойства полей <http://bourdieu.name/content/nekotorye-svoystva-polej>

11. Социоанализ Пьера Бурдьё. Альманах Российско-французского центра социологии и философии Института социологии Российской Академии наук. - М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2001. - 228 с. [Розділ за вибором]

12. Шматко Н.А. "Габитус" в структуре социологической теории (Журнал социологии и социальной антропологии, том 1, №2, 1998, С. 60-70.) <http://bourdieu.name/content/shmatko-na-gabitus-v-strukture-sociologicheskoy-teorii>

13. Осипчук А. Габитус як механізм синтезу структури й агентності в соціологічній теорії П'єра Бурдьє / А. Д. Осипчук // Наукові записки НаУКМА. - 2013. - Т. 148 : Соціологічні науки. - С. 3-10.

14. Осипчук А. Синтез рівнів "структура" - "агент" у рефлексивній соціології П'єра Бурдьє / А.Д. Осипчук // Наукові записки НаУКМА. Соціологічні науки. - 2004. - Т. 32. - С. 48-55.

15 Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 387-399, 404-407.

Додаткова література:

1. Bourdieu, Pierre. 1992. "Commentary on the Commentaries." *Contemporary Sociology* 21(2):158-161. Debating the Social: A Symposium on, and with, Pierre Bourdieu. With contributions by Vera L. Zolberg, Judith Huggins Balfe, David Swartz, Scott Lash, and Suzanne Vromen.
2. Wacquant, Loic J.D. 1996. "Toward a Reflexive Sociology: A Workshop with Pierre Bourdieu." Pp. 213-228 in *Social Theory & Sociology*, edited by Stephen P. Turner. Cambridge, MA: Blackwell.
3. Bourdieu P. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* (R. Nice, Trans.). - Cambridge, MA: Harvard University Press. 1984 [1979]. - Решта глав.
4. Bourdieu, Pierre. *Outline of a Theory of Practice* / Pierre Bourdieu. - Cambridge: Cambridge University Press, 2002 (1977). - 248 p.

Тема 12. Постмодерністська соціальна теорія.

Лекція: Постмодерністська соціологія versus соціологія Постмодерну. Соціальна (соціологічна) думка після постмодерну. (2 год.)

Питання до семінарів (4 год.):

- 1-1. Типи постмодерністської соціальної теорії.
- 1-2. Поміркований (Ф. Джеймсон) і радикальний (Ж. Бодрійяр) постмодернізм.
- 1-3. Критика постмодернізму, її основні аргументи.
- 2-1. Постмодернізм З. Баумана і його погляди на постмодерне суспільство.
- 2-2. Суспільство ризику У. Бека.
- 2-3. Інші теорії постмодерних суспільств.
- 2-4. Соціальна думка після Постмодерну.

Література (два-три джерела на вибір зі списку на кожен семінар):

Семінар 1 (один твір Бодрийяра, та статтю Льютара або один з творів Джеймсона, на вибір (бажано і те, і інше))

1. Лютар Ж.-Ф. Ситуація постмодерну // Філософська і соціально думка. - 1995. - № 5-6. (рос. мовою тут: <http://www.lib.ru/CULTURE/LIOTAR/liotar.txt>)

2. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть [бажано, але можна інший твір за вибором]. <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ baudrillard-symv-obmen-i-smert.htm>

3. Epstein, Jonathon S. 1997. "Machine: Mapping the Multimedia Terrain of Postmodern Society." *Sociological Spectrum* 17(3):323-338.

4. Agger, Ben. 1991. "Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance." *Annual Review of Sociology* 17:105-131.

5. Е. А. Самарская Жан Бодрийяр и его вселенная знаков <http://ec-dejavu.ru/b-2/Baudrillard.html>.

6. Бодрийяр Ж. Система вещей. - М, 1995.

7. Джеймисон Ф. Постмодернизм и общество потребления // Логос 2000. - №4. http://www.ruthenia.ru/logos/number/2000_4/10.htm

8. Джеймисон Ф./Jameson F. "Postmodernism, or The Cultural Logic of Late Capitalism" // *New Left Review* 1/146, July-August 1984 (може бути надіслано) рос. мовою скачати тут <http://rudocs.exdat.com/docs/index-139537.html> або англ.: http://classweb.gmu.edu/sandrew3/misc/nlr142jameson_postmodernism.pdf

9. Jameson F. Fear and Loathing in Globalization // *New Left Review* 23, September-October 2003 <http://newleftreview.org/A2472>

10. Jameson F. Future City // *New Left Review* 21, May-June 2003. <http://newleftreview.org/A2449>

11. Jameson F. Globalization and Political Strategy // *New Left Review* 4, July-August 2000. <http://newleftreview.org/A2255>

12. Jameson F. First Impressions, a review of *The Parallax View* by Slavoj Zizek // *London Review of Books* September 7, 2006. http://www.lrb.co.uk/v28/n17/jame02_.html

Семінар 2 (одне з Баумана та одне з Бека, за бажанням, додатково іншу соціальну чи соціологічну теорію)

1. Бауман З. Социологическая теория постмодерна / Человек и общество. Хрестоматия. - С. 254 - 267.

2. Бауман З. Философия и постмодернистская социология // Вопр. философии. - 1993. - №3.

3. Бауман З. Индивидуализированное общество. М., 2002. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/baum/index.php

4. Бауман З. Спор о постмодернизме // Социологический журнал. - 1994. - №4. <http://www.socjournal.ru/article/101>

5. Бауман З. От паломника к туристу // Социологический журнал. - 1995. - №4. <http://www.socjournal.ru/article/198>

6. У. Бек. Общество риска. - М., 2000. - Гл. 1-5 (книжка висилася ел. поштою).

Додаткова література:

1. Скот Леш. Соціологія постмодернізму. - С. 69-95, 145-176.

2. Ильин И.П. Постструктурализм, деконструктивизм, постмодернизм http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Ilin_Post/index.php

3. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006.

4. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 409-447, 468-486.

5. Ritzer G. Contemporary Sociological Theory and Its Classical Roots. - 2nd ed. - McGraw Hill Inc., 2007. - Pp. 215-283.

6. Танчер В. Виклики соціології XXI століття: глобалізація, посткласицизм, постмодернізм. // Соціологічна теорія: традиція та сучасність. Курс лекцій. Київ: ІС НАНУ, 2007. - Лекція 2. - С. 50-69.

7. Jameson F. The Politics of Utopia // New Left Review 25, January-February 2004. <http://www.newleftreview.org/?view=2489>

8. Jameson F. Topical excerpts from interviews at the Stanford Presidential Lectures website <http://prelectur.stanford.edu/lecturers/jameson/interviews.html>

9. Джеймисон Ф. О советском магическом реализме <http://www.polit.ru/article/2004/06/25/realism/>

10. Jameson F. Then You Are Them, a review of The Year of the Flood by Margaret Atwood // London Review of Books September 10, 2009. <http://www.lrb.co.uk/v31/n17/fredric-jameson/then-you-are-them>

Тема 13. Сучасний стан і перспективи розвитку соціологічної теорії та теоретизування. Підсумковий семінар-конференція.

Тема опрацьовується у вигляді підсумкового семінару-конференції. Студенти готують виступи-відповіді та разом з викладачем складають графічну схему розвитку теоретичної соціології та її основних концепцій й підходів від 70-х років ХХ ст.

Слід зауважити, що підготовку до семінару сфокусовано на повторенні та закріпленні опанованого протягом курсу матеріалу, його синтезі, систематизації та мета-розгляді. За потреби, заняття може бути проведене у вигляді лекції-бесіди, а не виступів студентів. В такому разі доречно наголосити на важливості самостійного виконання індивідуального творчого завдання до початку заняття, приділити час обговоренню його результатів.

Відповідно розроблено і завдання для самостійної та творчої роботи, які передбачають використання всього обсягу опанованих знань, навичок та матеріалів.

Питання до заключного семінару-бесіди. (2 год):

Блок 1:

1. Загальна схема розвитку (теоретичної) соціології протягом ХХ ст.
2. "Кризи в соціології", їх передумови, витоки та наслідки.
3. Основні питання та теми в (теоретичній) соціології. Їх зміна, "введення", розвиток, пере-формулювання.
4. Парадигми, дослідницькі програми, наукові школи та традиції, мультипарадигмальність.

Блок 2:

5. Соціологія/теорія як політика: нейтральність(?) versus активізм.
6. "Критичні" теорії - обговорення.

Зміст, тип і тематика індивідуальних творчих завдань:

1. Смак, вподобання (художні та естетичні), популярні твори й тренди, мода, стандарти краси та стилю. Оберіть щось з цього переліку (одне чи декілька) і проаналізуйте з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

2. Візьміть будь-яку світову [політичну] подію останніх років (напр., заворушення у передмістях Франції, американські праймеріз/вибори тощо. Єдина вимога - не брати українські події).

Проаналізуйте цю подію з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

3. Останнім часом багато країн стикається із проблемою міграції представників інших країн/культур тощо, та їх інтеграції до суспільства. Уявіть собі ситуацію в яку потрапляють діти таких іммігрантів у "новому" суспільстві (міжгенераційні проблеми, навчання, стосунки із однолітками тощо. Ви можете звузати проблему до декількох окремих аспектів та тільки для однієї групи іммігрантів).

Проаналізуйте таку ситуацію з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

4. Романтичні фільми постійно поширюють наступне положення: для справжнього кохання не існує перешкод на кшталт соціальних класів, різниці у походженні чи вихованні, рівні освіти тощо. Чи це дійсно так?

Обґрунтуйте з боку двох соціологічних теорій (або ж наведіть по одній теорії на користь кожної з позицій).

5. Яка з теорій, на Вашу думку, найкраще підходить для опису та аналізу буденних ситуацій з Вашого повсякденного життя? Наведіть приклади.

6. Розгляньте поняття аномії (або аномічної поведінки) з точки зору таких двох теорій, в яких це поняття окремо не виділяється та не аналізується.

7. Чи є Західні суспільства (Європа/Північна Америка) суспільствами рівних можливостей? Обґрунтуйте відповідь з боку двох соціологічних теорій (або ж наведіть по одній теорії на користь кожної з позицій).

8. Візьміть будь-яку нещодавню подію з Вашого життя. Проаналізуйте цю подію з боку двох будь-яких соціологічних теорій/поглядів/концепцій/підходів. Бажано, щоб ці два підходи не були подібні один до одного.

9. Зробіть класифікацію (у вигляді таблиці) 4-6 теорій, які вивчались протягом семестру (напр., за поняттями, засадами, зв'язками понять, методологією та методами тощо).

ОРІЄНТОВНИЙ РОБОЧИЙ ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН МАГІСТЕРСЬКОГО КУРСУ "СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ"

Викладання магістерського курсу передбачає переважно самостійну роботу студентів з опанування рекомендованої літератури, насамперед першоджерел та впливових критичних статей. Очікується, що до кожного заняття студент прочитає близько 100 сторінок тексту (200 000 знаків), на які напише короткий коментар або резюме. Під час заняття відбувається обговорення прочитаного у вигляді семінару-дискусії, зокрема з орієнтуванням на поставлені в коментарях питання або зауваження. Таким чином, постійна активна робота студентів, як самостійна, так і в аудиторії, набуває особливої ваги, й підсилюється системою організації заняття та оцінюванням.

Орієнтовний обсяг курсу - 52 аудиторні години. Для введення в проблематику курсу на початку проводиться лекція-бесіда.

Лекція-бесіда. (4 год.)

Методологія науки і проблема наукового знання. Розвиток методології соціальних наук: від позитивізму до пост-позитивізму та мультипарадигмальності. Обговорення "нормальності" стану мультипарадигмальності, особливостей пост-позитивістських, інтерпретативних та пост-модерністських перспектив. Огляд поглядів К. Поппера, Т. Куна, І. Лакатоса.

Особливості розвитку теоретичної соціології від середини ХХ ст. Обговорення специфіки сучасного соціологічного дискурсу.

Семінар 1. Групова дискусія про місце, стан та перспективи соціологічної теорії. (2 год.)

1. Особливості соціологічного теоретизування. Значення теорії в соціології, структура соціологічного знання. Місце теорії в системі соціологічного знання та у соціологічних дослідженнях.

2. Соціологічна теорія: сучасний стан і шляхи її розвитку. Дисциплінарні особливості сучасної соціологічної науки. Теоретичні дилеми сучасної соціології як засіб систематизації соціологічного знання. Основні дилеми сучасної соціології: індивід - суспільство, (номіналізм - реалізм), дія - структура, макро - мікро, конфлікт - консенсус.

Вибірково-обов'язкова література:

Вибрати 4-6 статей сумарним обсягом біля 50-80 сторінок, решта - додатково.

1. Александер Дж. Новий теоретичний рух // Філософ. і соціол. думка. - 1992. - № 2. - С. 121-130 та №4. - С. 132-156.

2. Ядов В.А. Возможности совмещения теоретических парадигм в социологии // Социологический журнал. - 2003. - №3. <http://www.smolsoc.ru/images/referat/a1674.pdf> (10с.)

3. Бурдьє П. Опозиции современной социологии // Социс, 1996. №5. - <http://bourdieu.name/content/oppozicii-sovremennoj-sociologii> (or: <http://bourdieu.name/files/004Burde.pdf>) (15с.)

4. Коллинз Р. Социология: наука или антинаука? - http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Article/koll_socnauk.php

5. Ритцер Дж. Социологические метатеории и метатеоретическая схема анализа социологической теории // Современные социологические теории. - Приложение. - 562-581.

6. Giddens A. Девять тезисов о будущем социологии // THESIS: теория и история экономических и социальных институтов и систем. 1993. № 1. С. 57-82. - <http://www.socioline.ru/node/803>

7. Штомпка П. Теоретическая социология и социологическое воображение // Социологический журнал. РАН, 2001, № 1. - С. 148-149. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/Article/stomp_teosoc.php

8. Джонсон, Дандекер, Эшуорт. ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ СОЦИОЛОГИЯ: УСЛОВИЯ ФРАГМЕНТАЦИИ И ЕДИНСТВА // THESIS, 1993, вып. 1(зима). - С. 97-99. http://igiti.hse.ru/data/096/314/1234/1_2_2John.pdf

9. Танчер В. Вместо предисловия. Теория в социологии: особенности и пути ее развития / Социологическая теория сегодня. Сб. статей под ред. В. Танчера - К.: Инст. Социологии НАНУ, 1994. - С. 3-11.

10. Танчер В. Виклики соціології XXI століття: глобалізація, пост класицизм, постмодернізм. // Соціологічна теорія: традиція та сучасність. Курс лекцій. Київ: ІС НАНУ, 2007. - Лекція 2. - С. 50-69.

11. Уили Н. История и политика современной социологической теории / Социологическая теория сегодня. Сб. статей под ред. В. Танчера - К.: Инст. Социологии НАНУ, 1994. - С. 45-67.

12. Тернер Дж. Прошлое, настоящее и будущее теории в американской социологии / Социологическая теория сегодня. Сб. статей под ред. В. Танчера - К.: Инст. Социологии НАНУ, 1994. - С. 87-109.

13. Балог. А. Социология - мультипарадигмальная наука // Социс. - 2002. - № 7. - С. 22-31.

14. Becker, Howard. (1993) 1997. "Theory: The Necessary Evil."

15. Wagner D.G., Berger J. Do Sociological Theories Grow? // The American Journal of Sociology, Vol. 90, No. 4. (Jan., 1985), pp. 697-728.

16. Уотерс М. Прошлое и будущее Социологической теории (Закл.гл. из книги: М. Уотерс. "Современная социологическая теория". Перевод дается по изданию: Waters, M. Modern sociological theory". London: Sage, 1994. Pp. 344-354). // Рубеж. - 1999. - № 10-11. <http://ecsocman.hse.ru/data/351/318/1217/001uO-TERS.pdf> (8с.)

Семінар 2. Теорії раціонального вибору. (2 год.)

Обов'язкова література:

1. Coleman, James S. Social Capital in the Creation of Human Capital / in James Farganis, ed., Readings in Social Theory: The

Classic Tradition to Post-Modernism. - С. 266-279.

http://onemvweb.com/sources/sources/social_capital.pdf

2. Emerson, Richard M. Power-Dependence Relations // American Sociological Review 27,1 (February 1962): 31-41. http://www.soms.ethz.ch/sociology_course/R_M_Emerson_Power_Dependence_relations

3. Åkerlof, George A. The Market for 'Lemons': Quality Uncertainty and the Market Mechanism // from An Economic Theorist's Book of Tales, pp. 7-22. <https://www.iei.liu.se/nek/730g83/artiklar/1.328833/AkerlofMarketforLemons.pdf>

4. Collins, Randall. Interaction Ritual Theory / (excerpt from Interaction Ritual Chains) / in Peter Kivisto, ed., Social Theory: Roots and Branches. - С. 581-586.

5. Гл. 9 з: The New Blackwell Companion to Social Theory / Ed. by B.S.Turner. (С. 179-193).

Додаткова література:

1. Gould, Roger V. Collision of Wills: How Ambiguity about Social Rank Breeds Conflict. - Chicago, 2003. - Ch. 1, 2, 4, 5. - С. 1-66, 105-166.

Семінар 3. Огляд теорій дії. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Joas H. The Unhappy Marriage... // ece #6 в: Essays on Jürgen Habermass' Theory of Communicative Action/ eds. A.Honneth and H.Joas (1991) - С.97-118.

2. HANDBOOK OF SOCIOLOGICAL THEORY / Ed. by J.H.Turner. - Гл. 14. - С. 269-284.

3. The New Blackwell Companion to Social Theory / Ed. by B.S.Turner. - Гл. 5 - С. 106-122.

Додаткова література:

1. Essays on Jürgen Habermass' Theory of Communicative Action. - ece #5.

2. HANDBOOK OF SOCIOLOGICAL THEORY / Edited by Jonathan H. Turner. - Гл. 18-19. - С. 353-399.

3. The New Blackwell Companion to Social Theory / Edited by Bryan S. Turner. - Гл. 4 - С. 83-102.

Семінар 4. Феноменологія, етнометодологія, символічний інтеракціонізм. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Sandstrom K.L., Martin D.D., Fine G.A. Symbolic Interactionism at the End of the Century / In: Handbook of Social Theory (ed. by B.Smart and G.Ritzer) - С. 217 - 228.

2. Давыдова И.В. Формирование этнометодологии: влияние Т.Парсонса и А.Шютца на теоретическую позицию Г.Гарфинкеля // Социологический журнал. - 2002. - № 1.
(<http://www.nir.ru/sj/sj/sj1-02dav.html>) (11 с.)

Вибірково-обов'язкова література:

З наступного переліку вибрати по 1-3 статті з кожної секції (сумарним обсягом 80 с.):

Секція 1: Феноменологія та соціальне конструювання реальності.

1. Бергер П., Лукман Т. "Социальное конструирование реальности". (У відповідному документі: С. 3-16, 21-55, 56-75).
<http://www.socd.univ.kiev.ua/LIB/PUB/B/BERGER/bergerl.pdf>

2. Шюц А. Дон Кихот та проблема реальності // Філософ. та соц. думка. - 1995. - № 11-12. - С. 144-169.

3. Hear J.L. Roth P.A. On Phenomenological Sociology // American Sociological Review, Vol. 38, No. 3. (Jun., 1973), pp. 354-367.

4. Шюц А. Структура повседневного мышления // Социологические исследования. - 1988. - № 2. - С. 129-137.
<http://www.countries.ru/library/texts/shutz.htm>

5. Шюц А. О множественности реальностей // Социологическое обозрение. - 2003. - т.3 - №2 http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211857317/3_2_1.pdf

6. Шюц А. Равенство и смысловая структура социального равенства // Социологический журнал. - 2002. - №4. (<http://www.nir.ru/sj/sj/sj4-02schutz.html>)

7. Лукман Т. Замечания об описании и интерпретации диалога Социологическое обозрение. - 2003. - т.3 - №3 http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211858682/3_3_3.pdf

8. Stryker S. Traditional Symbolic Interactionism, Role Theory, Structural Symbolic Interactionism: The Road to Identity Theory / Handbook of Sociological Theory (Ed by J.H.Turner). - Ch.11. - C.211-232.

Секція 2. Етнометодологія.

1. Гарфинкель Г. Что такое этнометодология / Человек и общество. Хрестоматия. (или: "Социологическом обозрении", 2003. - т.3. №4. - С. 218 - 243. http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211858603/3_4_1.pdf

2. Travers A. Strangers to Themselves: How Interactants Are Other than They Are // The British Journal of Sociology, Vol. 43, No. 4. (Dec., 1992), pp. 601-637.

3. Гарфинкель Г. Исследование привычных оснований повседневных действий (Ch2 of Studies in Ethnomethodology, first publ.: Garfinkel H. Studies of the Routine Grounds of Everyday Activities // Social Problems, Vol.11, No.3.(Winter, 1964), P.225-250.) // Социологическое обозрение. - 2002. - т.2. - № 1. (29с.) (http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/30/1211856411/2_1_5.pdf)

4. Гарфинкель Г. Обыденное знание социальных структур: документальный метод интерпретации в профессиональном и непрофессиональном поиске фактов (Ch3 of Studies in Ethnomethodology) // Социологическое обозрение. - 2003. - т.3. - № 1. (17с.) (http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211857129/3_1_1.pdf)

5. Гарфинкель Г. Рациональные свойства научных и обыденных действий (Ch8 of Studies in Ethnomethodology) // Социологическое обозрение. - 2003. - т.3. - № 3. (15с.) (http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211858625/3_3_1.pdf)

6. Ионин Л.Г. Социология как NON-FICTION. О развитии

етнометодологии // Социологический журнал. - 2006. - № 1-2. (17с.) ([http://www.isras.ru/files/File/Sociologymagazin/Socmag_01_02_2006/04_Ionin\(1\).pdf](http://www.isras.ru/files/File/Sociologymagazin/Socmag_01_02_2006/04_Ionin(1).pdf))

7. Maynard D.W., Clayman S.E. The Diversity of Ethnomethodology // Annual Review of Sociology, Vol. 17. (1991), pp. 385-418.

Додаткова література:

1. Шюц А., Лукман, Т. Структури життєсвіту. - К.: Український Центр духовної культури, 2004.

2. Сивиринов Б.С. О феноменологической интерпретации социальной реальности // Социологические исследования. 2001. № 10. - С. 26-35. <http://www.isras.ru/files/File/Socis/10-2001/004Sivirinov.pdf>

3. Schuetz A. PHENOMENOLOGY AND THE SOCIAL SCIENCES. (висилається)

4. Alfred Schutz, phenomenology and research methodology for information behaviour research (<http://informationr.net/tdw/publ/papers/schutz02.html>)

5. Following Discussion:

5a) Best R.E. New Directions in Sociological Theory? A Critical Note on Phenomenological Sociology and Its Antecedents // The British Journal of Sociology, Vol. 26, No. 2. (Jun., 1975), pp. 133-143.

5b) Armstrong E. G. Comment (On Best's New Directions) // The British Journal of Sociology, Vol. 27, No. 2. (Jun., 1976), pp. 251-254.

5c) Best R.E. On Phenomenology and 'Phenomenological' Sociology. A Reply to Edward G. Armstrong // The British Journal of Sociology, Vol. 29, No. 1. (Mar., 1978), pp. 121-124.

6. Ch. 12, 13, 15, 16 / Handbook of Sociological Theory / Ed by J.H.Turner.

7. Attewell P. Ethnomethodology since Garfinkel // Theory and Society, Vol. 1, No. 2. (Summer, 1974), pp. 179-210.

8. Denzin N.K., Symbolic Interactionism and Ethnomethodology: A Proposed Synthesis // American Sociological Review, Vol. 34, No. 6. (Dec., 1969), pp. 922-934.

9. Gleeson D., Erben M. Meaning in Context: Notes towards a Critique of Ethnomethodology // The British Journal of Sociology,

Vol. 27, No. 4. (Dec., 1976), pp. 474-483.

10. Гарфинкель Г., Сакс Х. О формальных структурах практических действий.

11. Garfinkel H. Conditions of Successful Degradation Ceremonies // The American Journal of Sociology, Vol. 61, No. 5. (Mar., 1956), pp. 420-424.

12. Garfinkel H. Research Note on Inter- and Intra-Racial Homicides // Social Forces, Vol. 27, No. 4. (May, 1949), pp. 369-381.

13. Garfinkel H. Ethnomethodology's Program // Social Psychology Quarterly, Vol. 59, No. 1. (Mar., 1996), pp. 5-21.

14. Garfinkel H. Evidence for Locally Produced, Naturally Accountable Phenomena of Order, Logic, Reason, Meaning, Method, etc. In and as of the Essential Quiddity of Immortal Ordinary Society, (I of IV): An Announcement of Studies // Sociological Theory, Vol. 6, No. 1. (Spring, 1988), pp. 103-109.

Семінар 5. Ірвін Гофман та аналіз фреймів. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Гофман И. Анализ фреймов: эссе об организации повседневного опыта. - М.: Институт Фонда "Общественное мнение". (Goffman E. Frame Analysis...). - Гл. 1, 2. - С. 61-100.

2. Батыгин Г.С. Континуум фреймов: драматургический реализм Ирвинга Гофмана (Вступительная статья к книге И. Гофмана "Анализ фреймов". - С. 7-57.

3. Ядов В. Попытка переосмыслить концепцию фреймов Гофмана // Журнал социологии и социальной антропологии. 2011. Т. 14. № 2. С. 85-97. http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2011_2/Yadov_2011_2.pdf

Додаткова література:

1. Гофман И. Анализ фреймов: эссе об организации повседневного опыта. - М.: Институт Фонда "Общественное мнение". (Goffman E. Frame Analysis...). - Решта глав, особливо Гл. 3, 8, 10, 13. - С. 101-144, 320-386, 435-472, 604-676.

2. Вахштайн В. С. "Практика" vs. "фрейм": альтернативные проекты исследования повседневного мира // Социологическое обозрение. - 2008. - Том 7. - № 1. - С. 65-95 http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/30/1211833972/7_1_8.pdf

3. Scheff Th. J. The Structure of Context: Deciphering Frame Analysis. // Sociological Theory 23:4 December 2005. - С. 368-385.

4. Goffman E. The Interaction Order: American Sociological Association, 1982 Presidential Address // American Sociological Review, Vol. 48, No. 1. (Feb., 1983), pp. 1-17. [http://www.asanet.org/images/asa/docs/pdf/1982%20Presidential%20Address%20\(Erving%20Goffman\).pdf](http://www.asanet.org/images/asa/docs/pdf/1982%20Presidential%20Address%20(Erving%20Goffman).pdf) або http://campus.fsu.edu/bbcswebdav/xid-26777761_4

5. Вахштайн В. С. ИНТЕРАКЦИОНИСТСКИЕ И СТРУКТУРАЛИСТСКИЕ ИНТЕРПРЕТАЦИИ НАСЛЕДИЯ ИРВИНГА ГОФМАНА // Социологический журнал - 2003. - №3. (висилається)

6. Вахштайн В. С. На краю привычного мира: события и их фреймы // Социологическое обозрение Том 10. № 3. 2011 http://sociologica.hse.ru/data/2012/01/26/1264399844/10_3_06.pdf

7. Вахштайн В. С. Фреймы классичности. Ирвинг Гофман как "неудобный классик" социологии // Журнал социологии и социальной антропологии. 2011. Т. 14. № 2. С. 59-84. http://jourssa.ru/sites/all/files/volumes/2011_2/Vakhshain_2011_2.pdf

8. Following Discussion:

8a Norman K. Denzin; Charles M. Keller Review: Frame Analysis Reconsidered Reviewed Work(s): Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience by Erving Goffman // Contemporary Sociology, Vol. 10, No. 1. (Jan., 1981), pp. 52-60.

8b Erving Goffman Review: A Reply to Denzin and Keller // Contemporary Sociology, Vol. 10, No. 1. (Jan., 1981), pp. 60-68.

9. Tannen Deborah, Wallat Cynthia. Interactive Frames and Knowledge Schemas in Interaction: Examples from a Medical Examination/Interview // Social Psychology Quarterly, Vol. 50, No. 2, Special Issue: Language and Social Interaction. (Jun., 1987), pp. 205-216.

10. Вахштайн В. С. Драматургическая теория Ирвинга Гофмана: два прочтения // Социологическое обозрение Том 3. № 4.

2003. http://sociologica.hse.ru/data/2011/03/31/1211858119/3_4_7.pdf

11. Goffman E. Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity. - London: Penguin Books, 1963. (В першу чергу: Р. 5-45, 104-120).

12. Goffman E. Gender Advertisement... Повний текст - http://www.publiccollectors.org/Goffman_Gender.pdf

13. Goffman E. Symbols of Class Status // The British Journal of Sociology, Vol. 2, No. 4. (Dec., 1951), pp. 294-304.

14. Goffman E. Felicity's Condition // The American Journal of Sociology, Vol. 89, No. 1. (Jul., 1983), pp. 1-53.

15. Goffman E. The Arrangement between the Sexes // Theory and Society, Vol. 4, No. 3. (Autumn, 1977), pp. 301-331.

16. Goffman E. Embarrassment and Social Organization // The American Journal of Sociology, Vol. 62, No. 3. (Nov., 1956), pp. 264-271.

17. Goffman E. The Nature of Deference and Demeanor // American Anthropologist, New Series, Vol. 58, No. 3. (Jun., 1956), pp. 473-502.

18. Goffman E. Response Cries // Language, Vol. 54, No. 4. (Dec., 1978), pp. 787-815.

19. Goffman E. The Neglected Situation // American Anthropologist, New Series, Vol. 66, No. 6, Part 2: The Ethnography of Communication. (Dec., 1964), pp. 133-136.

20. Misztal Barbara A. Normality and Trust in Goffman's Theory of Interaction Order // Sociological Theory, Vol. 19, No. 3. (Nov., 2001), pp. 312-324.

Семінар 6. Соціологія Норберта Еліаса. (2 год.)

Обов'язкова література:

1. Элиас Н. О процессе цивилизации. Том.1. - М.-СПб, 2001. - Предисловия 1+2, Ч.1 Гл.1, Ч.2 Гл. 1. - С. 36-49, 58-62. (сторінки відповідно до ел.файлу, <http://www.psihu.net/library/file1567>)

2. Элиас Н. О процессе цивилизации. Том.2. - М.-СПб, 2001. - Ч.3 Гл. 1-2. - С. 158-172.

3. Элиас Н. Проект теории цивилизации. Гл. 1-3, 7-8 / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2. - С. 276-289, 306-320.

4. van Krieken R. Norbert Elias and Process Sociology / Ritzer G., Smart B. (eds.) The Handbook of Social Theory. - London: Sage, 2001. - P. 353-367. (<http://www-personal.usyd.edu.au/~robertvk/papers/ritzer.htm>)

5. Руткевич А.М. Историческая социология Норберта Элиаса. / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2. - С. 329-339.

Додаткова література:

1. Элиас Н. О процессе цивилизации. Том.1. - М.-СПб, 2001. - Предисловия 1+2, Ч.2. (решта глав).

2. Элиас Н. Проект теории цивилизации. Гл. 4-6 / Элиас Н. О процессе цивилизации. - М.-СПб, 2001. - Том 2.

3. Элиас Н. Социология как относительно автономная наука // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2000. - Т. 3. - № 3. - С. 60-61. <http://www.old.jourssa.ru/2000/3/2bElias.pdf>

4. Элиас Н. Понятие фигурации // Журнал социологии и социальной антропологии. - 2000. - Т. 3. - № 3. - 62-65. <http://www.old.jourssa.ru/2000/3/2cElias.pdf>

5. Элиас Н. Генезис спорта как социологическая проблема // Логос. 2006. № 3. С. 41-62. <http://www.ruthenia.ru/logos/number/54/03.pdf>

Семінар 7. Критична теорія. (2 год.)

Обов'язкова література:

1. Habermas, Jurgen. Further Reflections in the Public Sphere. C. 421-440 in Craig Calhoun, ed., Habermas and the Public Sphere (MIT, 1992)

2. Mouffe, Chantal. Feminism, Citizenship and Radical Democ-

ratic Politics. C. 315- 328 in Nicholson and Seidman, eds., Social Postmodernism: Beyond Identity Politics (Cambridge, 1995)

3. Rattansi, Ali. Just Framing : Ethnicity and Racism in a Postmodern World. C. 251-280 in Nicholson and Seidman, eds., Social Post Modernism Beyond Identity Politics

4. Burawoy, Michael. 2004. Public Sociologies: Contradictions, Dilemmas and Possibilities // Social Forces. 82(4):1603-1618.

Додаткова література:

1. Маркузе Г. Одномерный человек. http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Markuze/index.php

2. Agger, Ben. Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance. // Annual Review of Sociology (1991) 17:105-130.

3. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 136-148.

Семінар 8. Комунікативна теорія Н.Лумана. (2 год.)

Обов'язкова література:

1. Луман Н. Общество общества. Часть 1. Общество как социальная система. - М.: Логос, 2004. (http://yanko.lib.ru/books/cultur/luman-ob_kak_soc-sistema-8l.pdf) - С. 32-64, 104-115 (критика).

2. Луман Н. Понятие общества // Проблемы теоретической социологии /Под ред. А. О. Бороноева. СПб., 1994. С. 25-42. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/luman/pon_ob.php

3. Луман Н. Почему необходима "системная теория"? // Там же. С. 43-54.

http://nd.ideal-a.ru/read/luhmann/sys_theory.htm

4. Луман. Н. Невероятность коммуникации. (7с). <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2972>

5. Луман Н. Тавтология и парадокс в самоописаниях современного общества // Социо-Логос. Вып.1. М.: Прогресс, 1991. -

C.194-216. <http://udik.com.ua/books/book-160/chapter-4139/>
або <http://lib.sibnet.ru/book/2901>

Додаткова література:

1. Рецензия на Луман Н. Реальность массмедиа // Отечественные записки. - 2003. - №4. (http://magazines.russ.ru/oz/2003/4/2003_4_46.html)

2. Луман Н. Что такое коммуникация // Социологический журнал. - 1995. - №3. <http://gtmarket.ru/laboratory/expertize/2954>

3. Луман Н. ФОРМЫ ПОМОЩИ В ПРОЦЕССЕ ИЗМЕНЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ УСЛОВИЙ // Социологический журнал. - 2000. - №1-2. <http://www.nir.ru/SOCIO/scipubl/sj/sj1-2-00luhm.html> или http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/aver/07.php

4. Озирченко Д.В. О статье Лумана "ФОРМЫ ПОМОЩИ В ПРОЦЕССЕ ИЗМЕНЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ УСЛОВИЙ" // Социологический журнал. - 2000. - №1-2. <http://www.nir.ru/sj/sj1-2-00ozir.html>

5. Озирченко Д.В. НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ СИСТЕМНОЙ ТЕОРИИ НИКЛАСА ЛУМАНА // Социологический журнал. - 1995. - № 3. (<http://www.socjournal.ru/article/174>)

6. Луман Н. Теория общества (вариант San Foca'89) / Теория общества: фундаментальные проблемы / Под ред. А.Ф.Филиппова. М.: Канон-Пресс-Ц - Кучково Поле, 1999. С.196-235.

7. Луман Н. Общество общества. Часть 111. Эволюция (<http://yanko.lib.ru/books/cultur/luman-evoluciya-81.pdf>)

8. Луман Н. Общество общества. Часть 1. Общество как социальная система. Решта глав.

Семінар 9. Теорія Е. Гідденса. (2 год.)

Обов'язкова література:

1. Giddens, Anthony. The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration (ця книжка є рос.: Гидденс, Э. Устроение об-

щества: очерк теории структуризации, 2003.) Читати вказані сторінки: Introduction (XIII-XXXVII), Ch. 1 (P. 1-37), Ch. 2 (P.41-50), Ch.3 (P.132-161), Ch. 5 (P.244-263).+ Глосарій термінів (373-377).

Додаткова література:

1. Giddens, Anthony. The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration. - Решта розділів.
2. Giddens, Anthony. The Consequences of Modernity. - Особливо С. 1-54 та 174-178 (Розділи 1 і 6)
3. Відповідний розділ з "The Blackwell Companion to Social Theory" (Blackwell Companions to Sociology) / ed. by G.Ritzer.
4. Гидденс, Э. Ускользающий мир: как глобализация меняет нашу жизнь, 2004. (http://a-boom.ru/booka_109158.html або тут http://www.libbooks.ru/bookbox_109158.html)
5. Гидденс Э. Что завтра - фундаментализм или солидарность (<http://www.strana-oz.ru/?numid=10&article=13>)

Семінар 10. Структуралізм та постструктуралізм в сучасній соціальній теорії. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Барт Р. "Міф сьогодні" - <http://lib.ru/CULTURE/BART/barthes.txt> (28с.)
2. Косиков Г. Предисловие / Барт Р. S/Z. <http://yanko.lib.ru/books/cultur/bart-sz-l8.pdf> (С. 7-22)
3. Барт Р."Смерть автора" http://yanko.lib.ru/books/cultur/bart-all.htm#_Toc34617021 (3с.)
4. Agger, Ben. Critical Theory, Poststructuralism, Postmodernism: Their Sociological Relevance. // Annual Review of Sociology (1991) 17:105-130.
5. Maynard, Douglas W. Review: Structuralism Revisited (From the Sociology of Symbols to the Sociology of Signs: Toward a Dialectical Sociology by Ino Rossi) // Contemporary Sociology, Vol. 13, No. 4. (Jul., 1984), pp. 425-428.

6. Lemert, Charles C. Review: Beyond Structuralisms // *Contemporary Sociology*, Vol. 11, No. 6. (Nov., 1982), pp. 623-625.

7. Lemert, Charles C. De-Centered Analysis: Ethnomethodology and Structuralism // *Theory and Society*, Vol. 7, No. 3. (May, 1979), pp. 289-306.

8. Барт Р. "Системи моди" - С.195-244 http://yanko.lib.ru/books/cultur/bart-sistema_modu.pdf - з 10 статей вибрати 2, сумарним обсягом біля 10с.

9. Ritzer G. *Postmodern Sociological Theory*. - McGraw Hill Inc., 2006.

10. Ritzer G., Goodman D.J. *Modern Sociological Theory*. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 449-467.

Додаткова література:

1. Ильин И.П. Постструктурализм, деконструктивизм, пост-модернизм (відповідні розділи) http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Ilin_Post/index.php

2. Mayhew, Bruce H. Structuralism versus Individualism. (Part 1, Shadowboxing in the Dark // *Social Forces*, Vol. 59, No. 2. (Dec., 1980), pp. 335-375. Part II, Ideological and Other Obfuscations // *Social Forces*, Vol. 59, No. 3. (Mar., 1981), pp. 627-648.)

3. Gannon, T.M.; Freidheim E. A. "Structuralism" or Structure: A Comment on Mayhew // *Social Forces*, Vol. 60, No. 3. (Mar., 1982), pp. 877-882.

4. Runciman W. G. What Is Structuralism? // *The British Journal of Sociology*, Vol. 20, No. 3. (Sep., 1969), pp. 253-265.

5. Boon, James A. Review: Structuralism Routinized, Structuralism Fractured // *American Ethnologist*, Vol. 11, No. 4, Social Structure and Social Relations. (Nov., 1984), pp. 807-812.

6. Brittan, Arthur *Sociology as a Private Language* // *Poetics Today*, Vol. 4, No. 3, The Ironic Discourse. (1983), pp. 581-594.

7. Assiter, Alison. Althusser and Structuralism // *The British Journal of Sociology*, Vol. 35, No. 2. (Jun., 1984), pp. 272-296.

8. Rogers, Mary F. *Everyday Life as Text* // *Sociological Theory*, Vol. 2. (1984), pp. 165-186.

9. Bottomore, Tom. *Competing Paradigms in Macrosociology* // *Annual Review of Sociology*, Vol. 1. (1975), pp. 191-202.

10. Воробьева А.В. Текст или реальность: постструктурализм в социологии знания // Социологический журнал (<http://www.nir.ru/socio/scipubl/sj/sj3-4-99vorob.html>).

11. Шмерлина И.А. Семиотическая концепция социальности: постановка проблемы // Социологический журнал (<http://berezkin.info/wp-content/uploads/2011/03/Shmerlina.pdf>)

Семінар 11. Погляди Мішеля Фуко. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Фуко М. Наглядати і карати. - К.: Основи, 1998. (ч.1 розділ 1 і ч.3 розділи 2 і 3). (68с.)

2. Фуко М. Історія сексуальності - Т. 1 - ч. 1, 2, 5. - Х.: Око, 1999. (55с.)

3. Foucault, Michel. (1975/1976/1977) 1980. "Two Lectures: Truth and Power." in Power/Knowledge, edited by Colin Gordon. New York: Pantheon. (18с.) <http://uwf.edu/dearle/capstone/foucault.pdf> and Notes: www.rlwclarke.net/courses/LITS3304/2007-2008/04AFoucaultTwoLectures.pdf

Додаткова література:

1. Фуко М. Наглядати і карати. - К.: Основи, 1998. - Решта розділів.

2. Фуко М. Історія сексуальності т. 1-3 - Х.: Око, 1999. - Решта розділів.

3. Відповідний розділ з "The Blackwell Companion to Social Theory" / ed. by G.Ritzer.

4. Foucault at Berkeley, two lectures:

Lecture One

<http://sunsite.berkeley.edu/VideoTest/foucault-cult1.ram>)

Lecture Two

<http://sunsite.berkeley.edu/VideoTest/foucault-cult2.ram>.

Семінар 12. Біополітика та дискурс раси(зму). (4 год.)**Обов'язкова література:**

Stoler, Ann Laura. Race and the Education of Desire: Foucault's History of Sexuality and the Order of Things. - Duke University Press, 1995. С. 1-35, 55-94, 196-210. (Решта - додатково).

Семінар 13. П. Бурдьє: Соціологія як мистецтво бою. (4 год.)**Обов'язкова література:**

1. Bourdieu P. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste (R. Nice, Trans.). - Cambridge, MA: Harvard University Press. 1984 [1979]. - Chapters 3-5, 7 (116с.).

2. Lamont M. Looking Back at Bourdieu / Cultural Analysis and Bourdieu's Legacy: Settling Accounts and Developing Alternatives. - 2010. (12с.) (bb)

3. Фільм: Sociology as Martial Art.
<http://www.youtube.com/watch?v=Csbu08SqAuc> і далі

Додаткова література:

1. Grenfell M., Hardy C. Art Rules: Pierre Bourdieu and the Visual Arts (Загальний огляд робіт Бурдьє щодо візуальних мистецтв (картини, фото тощо) з критичними коментарями).

2. Savage M., Warde A., Gayo-Cal M., Tampubolon G. Cultural Capital In UK, Preliminary Report Using Correspondence Analysis (2005) CRESC Working Paper
<http://www.cresc.ac.uk/publications/cultural-capital-in-the-uk-a-preliminary-report-using-correspondence-analysis>)

3. Erickson B.H. Culture, Class and Connections // AJS. - v.102 (July, 1996). - Pp. 217-251.

4. Bourdieu P. The Field of Cultural Production (збірка есе різних часів, перші есе - більше теоретичні, далі з різних "галузей" мистецтва та літератури).

5. Bourdieu P. The Rules of Art: Genesis and Structure of the Literary Field (фокус на літературі).
6. Bourdieu P. Photography: A Middle-Brow Art (фокус на фотографії).
7. Bourdieu P. Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste (R. Nice, Trans.). - Cambridge, MA: Harvard University Press. 1984 [1979]. - решта розділів.
8. Rodman H. The lower-class value stretch. // Social Forces. - 1963. - Vol. 42. - #2. - P. 205-215.
9. Skrentny J.D. Culture and race/ethnicity: Bolder, deeper, and broader // The Annals of the American Academy of Political and Social Science. - 2008. - Vol. 619 (1). - P. 59-77.
10. Відповідний розділ з "The Blackwell Companion to Social Theory" (Blackwell Companions to Sociology) / ed. by G.Ritzer.

Семінар 14. Ж. Бодріяр: політекономія знаків. (4 год.)

Обов'язкова література:

1. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. - I. Конец производства, III. Мода, или феерия кода, V. Политическая Экономика и смерть. (33с.+9с.+47с., решта - додатково) <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/ baudrillard-symv-obmen-i-smert.htm>

Додаткова література:

1. Ritzer G. Introduction / In.: Baudrillard J. The Consumer Society: Myths and Structures. - London: Sage, 1998. - Pp. 1- 24.
2. Baudrillard J. The Consumer Society: Myths and Structures. - London: Sage, 1998 / Parts II and III (Ch.4-11+Conclusion). - Pp. 49-190.
3. Відповідний розділ з "The Blackwell Companion to Social Theory" (Blackwell Companions to Sociology) / ed. by G.Ritzer.
3. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 76-118 (2 глави).
4. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 477-479.

Семінар 15. Соціологічні погляди З. Баумана. (2 год.)**Обов'язкова література:**

1. Bauman Z. Work, Consumerism and the New Poor (2nd ed.) / особливо частина II (С. 43-102).

2. Бауман З. Индивидуализированное общество. М., 2002. - Гл. 3, 9-11, 14. (39с.) http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Sociolog/bauman/index.php

Додаткова література:

1. The Sociology of Zygmunt Bauman: Challenges and Critique / Edited by Jacobsen M.H., Podeski P. - Pp. 43-103 (та/або інші, на Ваш розсуд).

2. Бауман З. Социологическая теория постмодерна / Человек и общество. Хрестоматия. - С. 254 - 267.

3. Бауман З. Философия и постмодернистская социология // Вопр. философии. - 1993. - №3.

4. Бауман З. Спор о постмодернизме // Социологический журнал. - 1994. - №4.

5. Бауман З. От паломника к туристу // Социологический журнал. - 1995. - №4.

3. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 155-172.

4. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 444.

Семінар 16. Суспільство ризику У. Бека. (2 год.)**Обов'язкова література:**

1. Бек У. Общество риска. - М., 2000. - Гл. 1-6. (Решта - додатково). (96с).

2. Бек У. ОТ ИНДУСТРИАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА. К ОБЩЕСТВУ РИСКА. (Ulrich Beck. From Industrial Society to the Risk Society // Theory, Culture and Society) (8с.) http://igiti.hse.ru/data/421/313/1234/5_2_3Beck.pdf

Додаткова література:

1. Beck, Ulrich. Risk Society Revisited: Theory, Politics and Research Programmes / Risk Society (Anthology) - Ch12 (Pp 211-229)
2. Beck, Ulrich. Rooted Cosmopolitanism: Emerging from a Rivalry of Distinctions / Global America? - Ch1. - Pp. 15-29.
3. Королева Е.В. Социология политических процессов Ульриха Бека. // Социологические исследования, № 5, Май 2007, С. 120-123.
4. Review on Beck's book: <http://www.ualberta.ca/~cjscopy/articles/leiss.html>
5. Космополитическая перспектива: социология второй эпохи модерна.
<http://club.fom.ru/books/doc1604071339.pdf>
3. Ritzer G. Postmodern Sociological Theory. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 149-152.
4. Ritzer G., Goodman D.J. Modern Sociological Theory. - 6th ed. - McGraw Hill Inc., 2006. - Pp. 442-444.

Практичне заняття:**Між соціальною теорією та публіцистикою. (2 год.)**

Заохочується самостійний пошук статей та матеріалів для обговорення студентами під час заняття-дискусії в групі.

Рекомендована література:

1. Хомський Н. What Makes Mainstream Media Mainstream <http://www.chomsky.info/articles/199710--.htm> (8с.)
2. Хомський Н. Приватизация образования - подрыв солидарности http://www.scepsis.ru/library/id_380.html (2с.)
3. Хомський Н. Опасные соседи http://www.scepsis.ru/library/id_461.html (4с.)
4. Жижек С. Станет ли "Империя" Майкла Хардта и Антонио Негри "Коммунистическим манифестом" двадцать первого века? <http://www.politizdat.ru/article/43/> (10с.)

5. Рыклин Михаил "Apocalypse now. Философия после 11 сентября" - "Отечественные записки" 2002, №3. О реакции Жака Деррида, Жана Бодрийяра, Поля Вирилио, Ричарда Рорти, Славоя Жижека, Сюзан Бак-Морс и Бориса Гройса на теракты 11 сентября. http://magazines.russ.ru/oz/2002/3/2002_03_28.html (19с.)

6. От симптома Джойса к симптому власти. http://www.ruthenia.ru/logos/kofr/2002/2001_05.htm (7с.)

7. Schiermer, B. (2013) The late-modern hipsters: new tendencies in popular culture, *Acta Sociologica* 57(2), 167-181. <http://asj.sagepub.com/content/57/2/167>

8. Arsel, Zeynep; Thompson, Craig J. (August 26, 2010). "Demythologizing Consumption Practices: How Consumers Protect their Field-Dependent Identity Investments From Devaluing Marketplace Myths". *Journal of Consumer Research*. Режим доступа: http://www.jstor.org/stable/10.1086/656389#full_text_tab_contents

9. Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class: And How it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Perseus Book Group.

10. Bollacker, Kurt D. (2010) Avoiding a Digital Dark Age, *American Scientist*, March-April 2010, Volume 98, Number 2, p. 106ff <http://www.americanscientist.org/issues/pub/2010/3/avoiding-a-digital-dark-age>

11. Castells, M (2007) Communication, power and counter-power in the network society. *International Journal of Communication* 1(1): 238-66. <http://ijoc.org/index.php/ijoc/article/view/46/35>

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Методологічні принципи логічного позитивізму і постпозитивізму в соціології.
2. Класики та сучасне соціологічне теоретизування. Класичне заперечення центральності класиків: версія Р. Мертон. Центральність класики і дискурс сучасної соціології.
3. Безперервність розвитку парсонсівської соціології як реалізація кантіанського ядра. Кантіанське ядро соціології Т.Парсонса в інтерпретації Р. Мюнха.
4. Концепція диференціації і неофункціоналізм Дж. Александера.
5. Актуалізація спадщини М. Вебера.
6. Веберівська соціологія релігії та проблематика трансформації, розвитку та модернізації суспільств.
7. "Протестантська етика" та історична реальність.
8. Проблема соціальної дії, об'єктивності та відношення до цінності.
9. Теорія світ-системи І. Валлерстайна.
10. Світ-системна реінтерпретація основних категорій соціальної теорії.
11. Дихотомія світ-імперій та світ-економік у світ-системному аналізі.
12. Соціологія як наука за Еліасом.
13. Теорія фігурації.
14. Процес цивілізації Н. Еліаса.

15. Критична теорія і теорія комунікативної дії Ю. Габермаса.
16. Поняття "життєвого світу" і системи у Ю. Габермаса.
17. Публіка, публічність (громадськість), дискурс в теорії Ю. Габермаса.
18. Критичний дискурс модерну.
19. Витоки структуралізму.
20. Структуралізм і дослідження мови та знаку. Концепції Ролана Барта.
21. Пост-структуралізм. Версія Жака Дерріди.
22. М.Фуко про дискурс.
23. Генеалогія влади. Влада і знання.
24. Концепція дисциплінарного суспільства.
25. Соціологічні ідеї в "Історії сексуальності".
26. Основні ідеї та поняття системної теорії Лумана.
27. [Соціальна] Система. Визначення та її характеристики за Луманом.
28. Місце комунікації та мови в теорії Н. Лумана.
29. Поняття самореференції і "автопоезису".
30. Поняття структурації, структури, соціального агента та практики.
31. Час та простір в теорії Е. Гідденса.
32. Соціальна система та дія у Гідденса.
33. Погляди Гідденса на сучасне суспільство (модернізацію, глобалізацію, мультикультуралізм).
34. Основні поняття теорії Бурдьє: габітус, практики, структура.
35. Поняття соціального простору.
36. Поле та капітал. Види полів та капіталів.
37. Поняття стилю життя.
38. Габітус, клас, культурне споживання.
39. Типи постмодерністської соціальної теорії.
40. Поміrkований (Ф. Джеймсон) і радикальний (Ж. Бодрійяр) постмодернізм.
41. "Символічний обмін і смерть" Ж. Бодрійяра.
42. Критика постмодернізму, її основні аргументи.

- 43. Постмодернізм З. Баумана і його погляди на постмодерне суспільство.
- 44. Суспільство ризику У. Бека.

ДОДАТКОВІ ПИТАННЯ ДЛЯ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ

- 45. Дослідницьк програми І. Лакатоса і сучасне соціологічне теоретизування.
- 46. Основні теорії дії в сучасній соціології.
- 47. Теорії раціонального вибору(дії) та колективної дії.
- 48. Феноменологічна соціологія та етнометодологія.
- 49. Фрейм-аналіз І. Гофмана.
- 50. Сучасні соціологічні мікротеорії.
- 51. Веберівська соціологія релігії та проблематика трансформації, розвитку та модернізації суспільств.
- 52. Неомарксизм в сучасній соціології.
- 53. Критична теорія і соціологія.
- 54. Структуралізм і пост-структуралізм в соціології.
- 55. Р. Барт про міфи.
- 56. Концепт "смерті автора".
- 57. М. Фуко і мікрофізика влади. Влада і знання.
- 58. М. Фуко і біополітика.
- 59. Біополітика і дискурс расизму.

Навчально-методичне видання
(В авторській редакції)

Осипчук Анна Дмитрівна

Сучасні соціологічні теорії:

Навчально-методична розробка курсів бакалаврського
та магістерського рівнів

Автор-укладачка

А. Д. Осипчук. - К. 2015

ISBN 978-617-676-092-4

Навчально-методичну розробку курсів здійснено для покращення опанування студентами дисциплін з сучасних соціологічних теорій, зокрема "Вступ до сучасних соціологічних теорій" на бакалаврському рівні та "Сучасних соціологічних теорій" на магістерському, зміст та проблематика яких є ключовими для формування соціологічного бачення у студентів та їх подальшої професійної та науково-дослідної роботи. У навчальному виданні окреслено основні концептуальні засади сучасних соціологічних теорій, специфіку сучасного розвитку теоретичної соціології в порівнянні з класичним етапом, викладено зміст її найбільш впливових підходів (умовно від 70-х років ХХ ст.), здійснено систематизацію сучасних соціологічних та соціальних теоретичних концепцій. Також наведено перелік рекомендованих джерел та критичних оглядів до кожної з них для кращого набуття студентами комплексного уявлення про кожен із підходів та про специфіку соціологічного теоретизування загалом. Передбачається, що студенти зможуть використовувати концептуальний та методологічний апарат новітніх соціальних теорій в історико-соціологічному й теоретичному аналізі. Окрема увага приділяється формуванню звички аналітичного та критичного мислення та практичному застосуванню набутих знань (теоретичних концепцій) до аналізу актуальних проблем. Для цього з кожної теми пропонується низка питань для обговорення, наведено приклади письмових та творчих завдань для закріплення вивченого матеріалу, що поєднують різні методи навчання.

Навчально-методична розробка курсу розрахована на студентів соціологічних спеціальностей, викладачів соціологічних дисциплін вищих навчальних закладів та усіх зацікавлених у розумінні особливостей соціологічного теоретизування та сучасних соціальних і соціологічних теорій, їх розвитку та застосування.

УДК 316.1+316.2

О-74

ББК 60.51

Підписано до друку 11.12.2015 р. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. druk. арк. 2,25. Обл.-вид. арк. 2,30 . Замов. №840 Наклад 300 примірників.

ТОВ Видавництво "Сталь"
02660, Київ - 60, проспект Визволителів, 1
Свідоцтво Держкомінформу України
(серія ДК № 1212 від 28.01.2003 р.)